

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Bc. Jarmila Majdová

Výuka češtiny pro cizince

2014

vedoucí práce: Mgr. Miloš Mlčoch, Ph.D.

..

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu odborné a použité literatury.

V Brně, dne 31. srpna 2014

Děkuji Mgr. Miloši Mlčochovi, Ph.D. za velkou trpělivost, ochotu a odborné vedení mé bakalářské práce a své rodině za podporu při studiu.

Obsah

Úvod	5
1. Postavení češtiny v rámci indoevropských jazyků.....	6
2. Enklávy českého jazyka	8
2.1 Výuka českého jazyka v cizině	9
3. Odborná terminologie	11
3.1 Mediační jazyk.....	12
4. Metody ve výuce jazyků	15
4.1 Historie přístupů a metod výuky.....	16
4.2 Komunikační metoda	18
4.2.1 Základní rysy komunikační metody	20
5. Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka	24
5.1 Ukončené projekty AUČCJ	24
5.2 Dlouhodobý projekt AUČCJ	25
6. Cizinci v České republice.....	27
6.1 Druhy pobytů, definice základních pojmů (azylant, azyl, uprchlík, imigrant, dočasná a doplňková ochrana)	29
6.2 Povinnost zkoušky z českého jazyka pro udělení trvalého pobytu (A1) a občanství (B1).....	30
6.3 Zkouška z českého jazyka A1 dle SERRJ	31
7. Cizinci ve Zlínském a Jihomoravském kraji, instituce věnující se výuce češtiny pro cizince.....	36
7.1 Zlínský kraj – pohlaví, počet cizinců v jednotlivých okresech v roce 2014 (MV), porovnání se statistikou z roku 2011 (ČSÚ).....	37
7.1.1 Srovnání dat ČSÚ z roku 2011 a MV 2014.....	38
7.1.2 Výuka češtiny pro cizince ve Zlínském kraji	39
7.1.3 Kurzy češtiny pro cizince v CPIC ve Zlínském kraji	39
7.2 Jihomoravský kraj – pohlaví, počet cizinců v jednotlivých okresech v roce 2014 (MV), porovnání se statistikou z roku 2011 (ČSÚ).....	41
7.2.1 Srovnání dat ČSÚ z roku 2011 a MV 2014.....	42
7.2.2 Výuka češtiny pro cizince v Jihomoravském kraji.....	42
Závěr.....	46
Prameny a literatura.....	48
Seznam zkratk.....	58
Anotace.....	59

Úvod

V oblasti výuky češtiny pro cizince pracuji již několik let. Myslím si, že je to jedna z nejzajímavějších prací, se kterou se můžeme setkat. Ve své bakalářské práci jsem se proto zaměřila na tento tematický okruh, na oblast, kterou velmi dobře znám a je mi blízká.

Když učíte češtinu pro cizince, cítíte se, jako byste každý den cestovali do cizokrajných zemí. Poznáváte jejich kulturu, názory, radosti i starosti. Dáváte jim také kousek sebe, svých zkušeností, zvyklostí a pohledů na českou společnost. Pokud vás pustí blíž, dozvíte i o nich daleko více, než kdybyste v jejich zemi trávili dovolenou.

Cizinci se učí češtinu z rozličných důvodů. Chtějí si při návštěvě naší krásné středoevropské země zapamatovat pár frází nebo češtinu potřebují v práci či při studiu. Mnoho cizinců k nám také utíká před válkou nebo pronásledováním ze strany své země. Pro ně je potom Česko novým domovem a znalost jazyka nutností důležitou k přežití.

V praxi se učitelé setkávají s cizinci různého věku, vzdělání i profesního zaměření, s malými dětmi i majiteli mezinárodních firem, s lidmi ze všech kontinentů. K výuce proto musí používat mnoho různých výukových metod a přístupů, neboť spektrum cizinců je opravdu neuvěřitelně široké.

Výuka češtiny však není pouze doménou Česka. Vyučuje se i na zahraničních univerzitách v Evropě, Asii i Americe. Čeští učitelé jsou vysíláni do ciziny k potomkům českých krajanů, kteří již téměř česky nemluví. Snaží se o zachování povědomí o kultuře a českém jazyce. Na mnoha místech můžeme nalézt české vesnice, ve kterých stále přežívají naše tradice.

Jako cíl své práce jsem si proto stanovila postihnout oblasti výuky češtiny pro cizince v celé její rozmanitosti. Zařadím češtinu do systému indoevropských jazyků, popíšu výukové metody a zmíním odborné termíny, se kterými se setkáváme. Nejzastoupenější okruh studentů učících se češtinu je na úrovni A1. U mnoha z nich se setkáme s velkou motivací ke studiu, protože musí složit zkoušku A1 potřebnou pro trvalý pobyt. Zkoušku proto podrobněji popíši včetně jejích jednotlivých částí. Dotknu se výuky češtiny pro cizince nejen doma, ale i v zahraničí. Pro oblast České republiky chci najít a zpracovat statistická data týkající se počtu a složení cizinců. Popíši také organizace zabývající se výukou češtiny pro cizince, zaměřím se zejména na Zlínský a Jihomoravský kraj, protože jsem v těchto krajích pracovala a mám praktickou zkušenost s místními institucemi.

1. Postavení češtiny v rámci indoevropských jazyků

Čeština je z typologického hlediska flexivní jazyk. Řadíme ji mezi živé západoslovanské jazyky vedle slovenštiny, horní a dolní lužické srbštiny, polštiny a kašubštiny. Nejbližší má čeština ke slovenštině. Je vyspělým evropským jazykem s velkou literární tradicí. V současné době zaujímá jedno z předních míst ve světě, přestože počet rodilých mluvčích nepřesahuje 12 miliónů.

Čeština patří do indoevropské jazykové rodiny. V Encyklopedickém slovníku češtiny jsou indoevropské jazyky popisovány jako největší jazyková rodina světa. Mluví jimi více než dvě miliardy lidí v Evropě, Asii, Americe, Austrálii a Africe. Jedná se o rodinu, která patří k nejvíce prozkoumaným, jak ze synchronického tak z diachronického hlediska. Jedním z důvodů je ten, že jsou doloženy i ve svých starších podobách. Některé z nich až z období 2 tis. př. n. l.

Dnešní indoevropské jazyky tvoří pět velkých větví (skupin) a šest jednotlivých jazyků nebo jazykových párů. Velké skupiny jsou jazyky indické, íránské, slovanské, germánské a románské. Mezi malé skupiny zahrnujeme arménštinu, řečtinu, albánštinu, jazyky baltské, jazyky goidelské (írštinu a skotštinu), jazyky britanské (kymerštinu a bretonštinu)¹.

Indoevropské jazyky vytváří velmi pestrou škálu. Některé z nich se pod vlivem neindoevropských po typologické stránce odchýlily, vybudovaly novou deklinaci a pozměnily konjugaci. V lexikální oblasti se však novindoevropské jazyky znovu sbližují. Roste počet kulturních výrazů společných velkému počtu jazyků. Jde zejména o internacionalismy, slova vyskytující se v mnoha jazycích se stejným významem, a o evropeismy, výrazy s celoevropským rozšířením na základě latiny či jiného prestižního evropského jazyka².

Češtinu řadíme mezi slovanské jazyky, tyto jazyky jsou mezi sebou geneticky spjaté, užívají se zejména ve střední a východní Evropě a Asii.

---

¹ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 195.

² KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 195.

Živé slovanské jazyky	
Západoslovanské jazyky	Čeština, slovenština, horní a dolní lužická srbština, polština, kašubština ³ .
Východoslovanské jazyky	Ruština, běloruština, ukrajinština.
Jihoslovanské jazyky	Slovinština, srbocharvátština, bulharština, makedonština.

Přehled slovanských jazyků dle Adolfa Erharta⁴.

³ Dle Encyklopedického slovníku lze kašubštinu brát jako samostatný jazyk. Louis Hjelmslev ji do západoslovanských jazyků nezahrnuje (HJELMSLEV, Louis. *Jazyk*. 1. vyd. Praha: Academia, 1971, s. 69.), Adolf Erhart ji považuje spíše za dialekt polštiny (ERHART, Adolf. *Základy jazykovědy: vysokoškolská učebnice pro studijící filoz. fak. stud. oboru český jazyk a literatura*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s.148.).

⁴ ERHART, Adolf. *Základy jazykovědy: vysokoškolská učebnice pro studijící filoz. fak. stud. oboru český jazyk a literatura*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 198 s. ISBN 80-04-24612-5.

2. Enklávy českého jazyka

„Dnes se čeština s velkým výrazovým bohatstvím v plné šíři uplatňuje ve všech sférách národního života, má rozsáhlý vliv ve střední a východní Evropě a je i mateřštinou menšinových komunit nejen ve Vídni a v některých částech Chorvatska a Rumunska a jinde, ale zejména taky v Severní Americe.“⁵

V celém světě můžeme nalézt mnoho enkláv českého jazyka. Podle Encyklopedického slovníku zahrnujeme pod pojmem enkláva kompaktní seskupení obyvatelstva vně území národního jazyka. Mohou vzniknout změnou státní hranice, oddělením určité části území a přiřazením k jinému státu. Další možností je emigrační vlna, která nastává většinou kvůli hospodářským a sociálním důvodům⁶.

Čechy můžeme potkat v Polsku, Rakousku, Německu. České vesničky najdeme ve Volyňské oblasti⁷ na západní Ukrajině⁸ (například osada Senkevičivka, obec Česká Sklín). V jižní části se nachází i na Krymu (Lobanovo)⁹.

V Rumunsku se nachází české vesničky v oblasti **Banátu**¹⁰. Můžeme zde nalézt početnou českou komunitu, „/.../ která se zde postupně usídlovala od roku 1823, kdy zde byla založena první česká vesnice Sv. Alžběta (Elisabethfeld), která však později zanikla kvůli problémům s nedostatkem vody. Rok nato byla nedaleko založena druhá vesnice, Sv. Helena, která je dodnes asi nejznámější českou osadou v Banátu, protože je ideálním východiskem i centrem. Vesnice byly pojmenovány podle dcer podnikatele se dřevem a zakladatelem komunity pana Magyarlyho. V průběhu let zde vznikly další čistě české vesnice Bígr, Eibenthal, Rovensko, Šumice a největší česká vesnice Gernik. Roztroušeny jsou po horách nad Dunajem, na pomezí hranic dnešního Rumunska a Srbska. Celkem zde dnes žije kolem 5000 etnických Čechů. Všechny vesnice jsou prakticky 100% české, protože naše mentalita je výrazně odlišná

---

⁵ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 68.

⁶ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 124.

⁷ TOMAN, Luděk. Rodopisné stránky. [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.toman.estranky.cz/>

⁸ Na Ukrajině žije kolem 10000 Čechů. Nejvíce osob je soustředěno v Žitomirské oblasti. Za svůj rodný jazyk považuje češtinu 35,5% obyvatelstva. (UICČR. Ukrajinci: Ukrajinská iniciativa v ČR. [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: http://www.ukrajinci.cz/cs/ukrajina/detail/cesi-na-ukrajine_1/)

⁹ Vlivem současné politické situace, bojům na Ukrajině a přelévání moci již není Krym součástí Ukrajiny.

¹⁰ Banát je oblast v jihovýchodní Evropě, je rozdělena na tři části mezi Rumunsko, Srbsko a Maďarsko.

od rumunské a tak nikdy nedocházelo a nedochází k výraznějšímu promíchání s okolní rumunskou majoritní společností.“¹¹

Větší česká komunita žije v Kanadě a USA¹². V USA je velmi početná základna potomků krajanů, málo z nich však dnes mluví česky, žijí zejména v oblasti Iowy, Chicaga, Texasu¹³. Početná česká menšina žije také v Latinské a Jižní Americe. České ostrůvky můžeme nalézt po celém světě (v Belgii, Francii, Švýcarsku, Austrálii a na dalších místech).

2.1 Výuka českého jazyka v cizině

Krajanský vzdělávací program je důležitou zahraniční aktivitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Česká republika poskytuje podporu v oblasti vzdělání a kultury, snaží se o zachování znalosti češtiny mezi krajany. Vysílá učitele českého jazyka ke krajanským komunitám v zahraničí, každý rok poskytuje 15 studentům dvousemestrální stipendium na veřejných vysokých školách v České republice (ČR), 60 stipendijních míst ve čtyřtýdenním jazykovém kurzu, 20 vyučujícím zajišťuje dvoutýdenní kurz metodiky výuky českého jazyka, 3 studenty přijímá ke studiu pedagogiky na středních odborných školách v ČR. Důležitá je taky podpora krajanských spolků v rámci projektu Česká škola bez hranic a dalších podobných projektů, které jsou zaměřeny na výuku českého jazyka a reálií a zahraničí. Poskytují jim peněžní dary¹⁴.

Učitelé českého jazyka jsou vysíláni do Chorvatska, Srbska, Rumunska, Ruska, na Ukrajinu, do Argentiny, Paraguaye, Brazílie, USA a Austrálie.

„Učitelé se vysílají ke krajanským komunitám, které mají zájem udržet si českou identitu. Vedle výuky češtiny učitel vykonává i další činnosti, např. pomáhá folklórním souborům, metodicky pracuje s místními učiteli, pomáhá udržovat kontakt krajanů se současným děním v ČR atd. Krajanské komunity vítají, když učitel ovládá práci na PC, má zkušenosti s vydáváním časopisů, s pořádáním kulturních a sportovních akcí, má vztah k práci v knihovně, hraje na hudební nástroje. Tito učitelé často pracují ve velmi náročném sociálním prostředí, zejména v Rumunsku a na Ukrajině. Podmínky práce učitele se značně liší v závislosti

---

¹¹ KUPSA, Michal. České vesnice v rumunském Banátu. In: *Michal Kupsa alias "Kapsa"* [online]. 2012, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.michalkupsa.cz/blog/ceske-vesnice-v-rumunskem-banatu-32.html>

¹² V současné době učím studenta, který se jmenuje Cihlar, bydlí v Chicagu a zná mnoho lidí s českými kořeny.

¹³ V oblasti Texasu můžeme mluvit o moravských Texasanech, kteří se stále hrdě hlásí ke svým kořenům. Viz ECKERTOVÁ, Eva. Češi v Texase: moravské komunity a nářečí náhrobních nápisů. In: *Naše řeč* [online]. 1998, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7420>

¹⁴ Krajanský vzdělávací program. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/krajansky-vzdelavaci-program>

na zemi vyslání a konkrétních požadavcích krajské komunity. Je třeba, aby učitelé, kteří působí u krajanů, měli kladný vztah k venkovskému prostředí a byli samostatní, aktivní, komunikativní, nekonfliktní, tolerantní a optimističtí.“¹⁵

České kulturní bohatství v zahraničí podporuje Dům zahraniční spolupráce (DZS). Kromě Krajského vzdělávacího programu se stará také o Lektoráty českého jazyka a literatury¹⁶. Vysílá lektory českého jazyka a literatury na zahraniční univerzity (Belgie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Čína, Egypt, Francie, Gruzie, Chorvatsko, Indie, Itálie, Izrael, Maďarsko, Makedonie, Německo, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Ruská federace, Slovinsko, Srbsko, Španělsko, USA, Velká Británie)¹⁷. DSZ vydává elektronický časopis Krajiny češtiny, slouží k výměně informací, názorů a zkušeností široké veřejnosti zajímající se o český jazyk¹⁸.

V zahraničí můžeme nalézt také Česká centra. Jejich významným projektem je zakládání a podpora poboček České školy bez hranic¹⁹.

---

¹⁵ Krajský vzdělávací program. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/krajansky-vzdelavaci-program>

¹⁶ Podílí se na realizaci usnesení vlády ČR č. 262/2010 o pokračování Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2011 až 2015, ve znění usnesení vlády č. 414/2012, zahrnující dvě části: **Krajský vzdělávací program a Lektoráty českého jazyka a literatury** (Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (krajané, lektori). *DZS* [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/>.

¹⁷ Dalším z lektorátů byl také na Užhorodské národní univerzitě, avšak kvůli válce ukončil svou činnost.

¹⁸ Příloha 8

¹⁹ Česká škola bez hranic. In: *Česká centra* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-09-02]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/veda-a-vzdelavani/vyuka-cestiny/>

3. Odborná terminologie

V oblasti výuky češtiny pro cizince se setkáváme s mnoha odbornými termíny – čeština jako cizí jazyk, čeština jako druhý jazyk, čeština pro cizince, čeština pro rodilé mluvčí, mateřský jazyk, mediační jazyk²⁰. Je třeba ujasnit si a sjednotit jejich definice a podložit je příklady z praxe a odborné literatury.

Čeština jako cizí jazyk je interdisciplinární obor, jehož cílem je široká a komplexní příprava zejména česky mluvících rodilých mluvčích pro výuku svého mateřského jazyka jako jazyka cizího (cílového)²¹. Jde o lingvodidaktickou disciplínu, která je realizována v souvislosti s dalšími obory (aplikovanou lingvistikou, obecnou lingvistikou, pedagogikou, psychologii, literární vědou, historií, etnografií, kulturologií, sociolingvistikou, psycholingvistikou ad.)²².

Čeština pro rodilé mluvčí má za úkol poznávání osvojeného, popis a objevení již dříve získané znalosti jazykového kódu. Cílový jazyk je zároveň mateřským jazykem. Čeština pro rodilé mluvčí se vyučuje ve školách, na univerzitách i dalších kurzech pro rodilé mluvčí (například kurzy správného psaní zaměřené na gramatiku, oficiální korespondenci ad.).

Čeština pro cizince je aplikovaný obor. Jde o výuku českého jazyka pro jinojazyčné mluvčí (pro cizince, jejichž mateřský jazyk není čeština). Znalost češtiny získávají mluvčí procesem učení, vědomým, záměrným, řízeným a institucionalizovaným procesem. Z hlediska času jde o dlouhodobý proces.

Mateřský jazyk je první jazykový kód, kterému je dítě vystaveno. Jeho znalost získává spontánně, přirozenou cestou. Dochází k procesu osvojování si jazyka nápodobou řečí rodičů a dalších osob z okolí dítěte. Pro označení mateřského jazyka se používá i termínů výchozí jazyk (translatologie), referenční jazyk (lingvodidaktika) či rodný jazyk.

V některých případech může být dítě vystaveno více jazykovým kódům, dochází k tomu zejména ve smíšených manželstvích (v našem prostředí jeden z rodičů Čech/Češka, druhý cizinec). V takových rodinách se potom často mluví více jazyky, pro dítě pak nastává situace, kdy je pro ně více jazykových kódů rodným jazykem.

---

²⁰ Hrdlička, 2010

²¹ Hrdlička, 2010

²² Na tomto místě je třeba zmínit také velké nároky na vzdělání a schopnosti učitele češtiny pro cizince. Musí mít odborné bohemistické vzdělání, zároveň znát historii své země, orientovat se v politice, hospodářství, zemědělství, mít všeobecný přehled. Je třeba, aby zvládl malovat, tvořit nové výukové materiály, někdy také hrát pantomimu. Měl by mít také přehled o situaci v ostatních zemích, protože mu do vyučování přicházejí lidé z nejrůznějších koutů světa. Velký důraz je proto kladen na interkulturní povědomí.

Jako příklady z praxe mohu uvést rodinu svého studenta z Austrálie, který si vzal za manželku Češku. Jeho dcera ovládá tři jazykové kódy. S maminkou mluví česky a s otcem používá další dva jazyky pro komunikaci - anglický jazyk a lámanou češtinu se špatným přízvukem a výslovností („otcovu češtinu“). Jiné dítě ze smíšeného manželství mluví více než třemi jazyky - francouzsky, anglicky, česky a zná také některá slova z afrických jazyků. Jeho maminka je z Beninu, otec Čech. Rodiče spolu komunikují anglicky, matka s dítětem francouzsky nebo některým z afrických jazyků a otec (případně širší rodina a okolí – babička, dědeček, učitelé a děti ve školce) mluví s dítětem česky.

Při procesu učení se novému cizímu jazyku neustále srovnáváme nový jazyk se svým mateřským jazykem, na jeho základě se snažíme pochopit nový jazykový kód.

Termín **čeština jako druhý jazyk** používáme pro jazykové mluvčí, jejichž mateřským jazykem není čeština, avšak její znalost se pro ně stala nepostradatelnou. V České republice se můžeme setkat s azyly, přistěhovalci, potomky českých krajanů, dětmi z jazykově smíšených manželství (pokud nejsou českému jazyku vystaveny od mala), kteří v naší zemi žijí dlouhodobě nebo trvale. Čeština pro ně nepředstavuje běžný cizí jazyk, stává se nepostradatelným prostředkem k dorozumívání. Musí v češtině komunikovat každý den, je součástí jejich každodenního života. Pro Čechy hrála dříve roli druhého jazyka například staroslověnština, němčina nebo slovenština.²³

3.1 Mediační jazyk

Čeština pro cizince se často vyučuje pomocí dalšího cizího jazyka, který nazýváme **mediační**²⁴. O míře jeho používání se vedou neustálé diskuze, názory se různí. Je velmi tenká linie mezi tím, kdy mediační jazyk používat a kdy již ne.

Ve vyučování se někdy setkáváme se situací, kdy společný mediační jazyk nelze najít (zejména u smíšených skupin cizinců z třetích zemí). Při práci v Centru na podporu integrace ve Zlíně (dále CPIC) jsem vyučovala smíšené skupinky Mongolů a Vietnamců. Zpočátku mi na první hodiny začátečníků docházeli překladatelé (jeden mongolský a jeden vietnamský). Při obsazenosti třídy kolem 15 studentů mluvili překladatelé a studenti při dotazech a vysvětlování látky často zároveň, lekce nebyly dynamické a roztržily se. V takovém prostředí nebylo možné se soustředit, něco se naučit, ač se studenti, překladatelé i lektor snažili sebevíc.

---

²³ Terminologie podle Hrdličky, 2010

²⁴ Též zprostředkovatelský.

Vlivem okolností jsem se proto nakonec rozhodla vyučovat češtinu pro cizince bez mediačního jazyka. Důvody byly zcela zřejmé. Zpočátku byly lekce náročné pro obě strany, avšak postupem času jsme si vytvořili systém, který fungoval k oboustranné spokojenosti. Slovní zásobu a fráze, někdy i gramatiku dostali studenti přeloženou a zbytek se snažili pochopit ze souvislostí, malování na tabuli a pantomimy. Velmi často se také ve třídě objevil student nebo studentka, kteří měli již určité základy češtiny. Ti v nejnútnejším případě přeložili a dovysvětlili látku, studenti si navzájem pomáhali. Ve třídě pak vládla o mnoho příjemnější atmosféra, spolupracující a motivující pro všechny.

Z mého pohledu je mediační jazyk prospěšný, urychluje vysvětlování i pochopení. Pro začátečníky jde o velmi účinnou pomoc. Lektor může oba jazykové kódy porovnat a přiblížit mateřskému jazyku studenta. Nesmí se však nadužívat. Některé jazyky jsou navíc českému systému natolik vzdálené, že zde bohužel styčné body najít nelze. Při výuce se navíc setkáváme s mediačním jazykem, který není totožný s žádným z mateřských jazyků (jak lektora, tak i studenta). Tento případ může mít i negativní dopad.

Pokud je znalost mediačního jazyka²⁵ na vyšší úrovni, lektor i student znají více jazyků, jsou schopni se v nich orientovat a porovnávat je, přiblížit je češtině, může být tento jev prospěšný. Avšak stává se, že nemateřský mediační jazyk student (nebo i lektor) tak dobře neovládá a dochází ke komunikačnímu šumu a nepochopení. V tomto případě jde o negativní dopad „nemateřského“ mediačního jazyka.

Bez použití zprostředkovatelského jazyka jsou vyučovány **nízkoprahové kurzy**. Počátky tvorby metodiky a první pilotní kurzy v České republice začaly vznikat v roce 2006. Já jsem se s kurzy setkala poprvé v roce 2009 při práci v CPIC ve Zlíně.

Nízkoprahový kurz je otevřenou lekcí pro všechny cizince, kteří mají o studium zájem. Je pro ně zdarma. Není zde stálý počet cizinců ani povinná účast. Probírají se základní tematické okruhy - u doktora, v restauraci, na poště, na úřadě apod. Lekce jsou zacíleny na využití v praxi.

Do lekcí přicházejí studenti, kteří se vzájemně neznají. Nemají v mnoha případech stejnou jazykovou úroveň, jsou různého věku, muži, ženy i děti. Přicházejí z odlišného kulturního prostředí, vyznávají jiná náboženství.

Nízkoprahové kurzy jsou velmi náročné na přípravu učitele, musí vytvářet lekce, které něco přinesou jakémukoliv účastníkovi kurzu. Učitel nemůže využívat mediační jazyk. Lekce jsou psychicky náročné, protože při setkání mnoha kultur a lidí s nejrůznějšími zkušenostmi (často negativními) může lehce dojít ke konfliktu. Doporučuje se proto nezahrnovat témata,

---

²⁵ Mediačního jazyka, který není mateřským jazykem lektora ani studenta.

kteřá by mohla být pro účastníky kurzu citlivá nebo by vyvolávala vášnivé diskuze. Učitel musí být stratég a výborný improvizátor.

Nízkoprahové kurzy byly velmi náročné, avšak byly pro mne jako lektorku v mnoha případech velmi obohacující. Lektor při nich získá velkou schopnost improvizace a flexibility. Mohu říci, že se stejně po určité době ve většině nízkoprahových kurzů ustálil počet studentů (většinou je navštěvovali ti, kteří se nedostali do intenzivních kurzů). Ve Zlíně tyto kurzy neustále probíhají, v současné době jsou nazývány základní kurzy.

Pomocný materiál pro učitele nízkoprahových kurzů byl vydán za spolupráce nevládní neziskové organizace Člověk v tísni, Centrum pro integrace cizinců a AUČCJ. Vytvořili ho Milan Hrdlička, Markéta Slezáková a kol.²⁶

---

²⁶ http://www.inkluzivniskola.cz/stes/default/files/uploaded/oranzova_prirucka.pdf

4. Metody ve výuce jazyků

Ve výuce cizích jazyků se se setkáváme s množstvím výukových metod, tendencí a směrů. Ve dvacátém a jednadvacátém století se objevují významné názorové proudy a koncepce, na jejichž základě nové metody výuky vznikají. Často však dochází k jejich nevyváženosti, metody se jednostranně zaměřují pouze na některé řečové dovednosti. Mají pak kvůli tomu omezenější uplatnění v praxi.

Výukou cizích jazyků se zabývá **lingvodidaktika** neboli **didaktika cizích jazyků**. Můžeme ji definovat jako „*systém teoretických principů, metod a způsobů popisu, analýzy a objasňování pedagogických jevů*“.²⁷

Současná cizojazyčná výuka je zaměřena na studenta²⁸. Tento trend klade důraz na tvůrčí potenciál jedince, učitel je brán jako rádce a pomocník. Role učitele vychází z konstruktivistického pojetí učení. Dochází k těsnému propojování výukových metod s nejnovějšími vědeckými poznatky (zejména z neurolingvistiky a psycholingvistiky). Člověk se jazyky učí celý život, výuka probíhá od předškolních let až po kurzy pro seniory. Učení se cizím jazykům se stává celoživotním procesem. Evropská jazyková politika se snaží prosazovat, aby každý člověk žijící v Evropě ovládal kromě svého mateřského jazyka alespoň další dva cizí. Zavádějí se nové metodicko-didaktické postupy a rozšiřují se témata i obsah výuky (projektové vyučování, činnostně zaměřená výuka, výuka podporovaná moderními technologiemi). Podporuje se také samostatnost a sebehodnocení studenta, jeho autonomní učení²⁹.

Oblast češtiny pro cizince se neustále dynamicky rozvíjí. Poptávka po výuce češtiny roste, vzniká mnoho nových publikací, které se kvalitou přibližují moderním učebnicím jiných jazyků. Taktéž probíhají semináře a konference, které si kladou za cíl zvýšit informovanost a znalosti učitelů. Na univerzitách vznikají obory pro učitele češtiny pro cizince, které si kladou za cíl poskytnout odborné univerzitní vzdělání.

Čeština pro cizince se učí nejvíce v českém prostředí. Cizinci se setkávají s jazykem nejen ve vyučování, ale i v každodenním životě, na poště, v restauraci, v obchodě. Mohou své znalosti ověřovat a aplikovat je. Rychlost rozvíjení jazykových znalostí velmi záleží

---

²⁷ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický Slovník. Praha: Portál, 2001. str.122.

²⁸ Ve své práci budu používat pro označení cizinců, kteří studují češtinu, termínu student. Tento termín nevyovídá o věku ani o výši vzdělání.

²⁹ Janíková, 2011.

na motivaci studentů, jejich okolním prostředí, jazykových znalostech jiných jazyků, věku, jazykové rodině, vzdělání a dalších faktorech.

4.1 Historie přístupů a metod výuky

Historie lingvodidaktiky je pestrá. Z dřívějších metod dodnes čerpáme inspiraci pro tvorbu nových metod. Počátky výuky cizích jazyků spojujeme již s obdobím starého Říma, kdy žáci rozmlouvali s učitelem latinsky. Metoda výuky byla **přímá**.³⁰

Ve středověku se učilo podle mluvnic se cvičeními **Donata** (4. st. n. l.) a **Prisciana** (6. st. n. l.). Četli se klasikové v originálu. Výuka cizímu jazyku byla velmi náročná na čas i paměť, žáci byli schopni mluvit latinsky až po dlouhém čase.

Změna přišla se jménem filosofa **Michela de Montaigna** (16. st.), který kritizoval pasivitu a přílišný pamětní ráz tehdejšího přístupu. Žádá přiblížení k životu. Doporučuje metodu guvernanky (od útlého věku mluvení s učitelem pouze latinsky, krajní příklad přímé metody).

V tomto období také začíná odklon od vzdělávání se v cizím jazyce, žáci by měli získat vzdělání nejprve v mateřském jazyce a až potom se učit také jazyku cizímu. Nejdůležitějším představitelem této myšlenky byl **Jan Ámos Komenský**. Mezi jeho významná díla patří Brána jazyků otevřená, Svět v obrazech (první učebnice, ve které je uplatněn princip názorného vyučování) a Nejnovější metoda jazyků (vrcholné, nadčasové dílo, první soustavná didaktika cizích jazyků vytvořená v duchu smíšených metod).

V 17. století se výukou jazyků zabýval filosof **John Locke**. Propagoval přímou metodu, jazyk se podle něj naučíme nejlépe jeho používáním. Nesouhlasí s bezduchým memorováním, porozumění gramatické by přesunul až na starší věk, kdy je jazyk dobře usazen.³¹ V 18. století nastal ještě větší odklon od latiny jako jediného cizího jazyka. Důraz byl kladen na konverzaci.

Současně s metodami přímými se vyvíjely i metody **nepřímé**, například **gramaticko-překladová** metoda. Byla velmi oblíbená a v určité formě přežívá dodnes. Je založena na mluvnici a překladu (cílové dovednosti této metody jsou tedy hlavně čtení a překlad).

---

³⁰ Choděra, 2013

³¹ Choděra, 2013

V 19. století se můžeme setkat s dalšími nepřímými metodami - metodou **genetickou** (odvozování původu slov) a metodou **interlineární** (řazení textu v cizím a mateřském jazyce pod sebou, Joseph Jacotot). Koncem 19. století však nastává návrat zpět k metodám přímým.

Významným představitelem znovuobjevených přímých metod je **Francois Gouin**, jeho vyučování bylo zaměřeno na rozvoj řeči, do výuky zavádí také nonverbální složku, nejdůležitější je pro něj ve větě sloveso (vytvořil tzv. série – věty o domácnosti, společnosti, přírodě, metoda nazývána také jako sériová).

Jednou z metod využívaných dodnes je metoda **Berlitzova**. Jejím autorem je **Maxmilián Berlitzheimer**. Ve své výuce dodržoval tři zásady – názornost, vyloučení mateřštiny a omezení výkladů. Vyučuje se hlavně poslech a mluvení, učitel by měl žáky naučit v cizím jazyce myslet.

Na základě frekvenčních výzkumů vytvořil svou metodiku **Michael West**. Zavedl **čtecí** metodu na bázi textů, slovní zásoba je rozvíjena pozvolna na základě zvláštních frekvenčních výzkumů. Na padesát slov mělo připadnout jen jedno nové.³² Význam slov se poté odhadoval z kontextu. Dalším představitelem přímé metody byl **Harold Palmer**, ten se však zaměřoval zejména na výcvik mluvení. Ve své výuce využíval substituční tabulky, upřednostňoval paměť, dril, imitaci a intuici.

Pomoc technických prostředků pro rozvíjení poslechu a řeči využívá **audiovizuální** metoda. Dalším přístupem ve výuce jazyků je **orální přístup**, vyvinul se z přímé metody. Slovní zásoba je pro něj jeden ze základních aspektů výuky, uvádí se v kontextu. Gramatika a lexikum je představováno na základě výběru, postupu, prezentace a analýzy. Postupuje se od jednoduchého ke složitějšímu. Pozornost je zaměřena především na ústní projev³³.

Audiolingvální metoda pochází z USA. Během 2. světové války zažila velký rozmach, protože bylo třeba naučit dospělé v co nejkratší době základům komunikace v jazyce (zejména to bylo nutné v armádě). Metoda je založena na behaviorismu Burrhuse Frederica Skinnera a lingvistické teorii strukturalismu. Jazyk je chápán jako chování, soubor návyků, kterým je možné se naučit. Jazykový materiál je podáván v kratších úsecích, ve strukturách. Studenti se jazyk učí pomocí drilových cvičení. Při volnějším vyjadřování by měly fungovat automaticky. Zdůrazňuje roli rodilého mluvčího, důraz je kladen na fonetickou správnost, řečové dovednosti se učí v přirozené posloupnosti (poslech-mluvení-čtení-písemný projev), využívá se didaktická technika.

---

³² Choděra, str. 116.

³³ ORLOVA, Natalia a Jana PAVLÍKOVÁ. *Navigátor: průvodce didaktikou cizích jazyků*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2013, s. 18.

Metoda **přirozeného přístupu** vznikala v USA, její základy jsou z 19. století. Je založena na výzkumu přirozeného osvojování mateřského jazyka. Přirozený přístup je spjat s pozorováním. Tuto teorii rozvinuli ve 20. století Tracy Terrell a Stephen Krashen. Základem přístupu je porozumění, nevysvětluje se gramatika, je dostatek jazykových podnětů. Učitel nenutí studenta mluvit, dává mu dost času, aby nejprve rozvíjel svou jazykovou znalost formou porozumění vyslechnutého. Tato teorie může být dobrým základem pro výuku dětí, protože respektuje přirozený jazykový vývoj³⁴.

Negativní stránkou metod přímé, audioorální a přirozené je preferování mluvení a poslechu na úkor psaní a četby, v případě gramaticko-překládové metody dochází k opačnému problému. Audioorální metodě je vytýkána stereotypnost a monotónnost, nepřizpůsobuje osvojované řečové reakce měnící se situaci. Nebere zřetel na komunikační potřeby různých typů mluvčích a přenos naučených frází do praxe je málo efektivní³⁵.

Mezi další metody patří **sugestopedie**. Základní myšlenkou je to, že ve stavu uvolnění a s pozitivní myslí je člověk schopen přijmout a naučit se větší objem informací než ve stresové situaci. Sugestopedie eliminuje bariéry, využívá fiktivní identitu, pracuje s příjemným prostředím, využívá hudbu³⁶.

Současná didaktika je kombinací mnoha přístupů, nazýváme ji **eklektický přístup**. Snaží se ty nejlepší myšlenky a strategie použít v každodenní výuce. Hojně využívanou metodou současné výuky jazyků je zejména **komunikační** metoda, ta se poté doplňuje o další přístupy.

4.2 Komunikační metoda

Na počátku 70. let dochází ke komunikačně pragmatickému obratu v jazykovědě i lingvodidaktice. Do popředí se stále více dostává komunikační metoda (označována také jako komunikativní, dle Hrdličky³⁷, značně zkreslující termín). Hlavní pozornost se přesouvá od systému a struktury jazykového kódu označovaného **Ferdinanem de Saussurem** jako **langue** k řečovému fungování a užívání – **parole**. V popředí zájmu je stále jazyková složka (včetně gest a mimiky), přidává se však také komplexně pojímaný pojem komunikace (společenská a situační zakotvenost, podmíněnost – pracovní postavení účastníků komunikace,

---

³⁴ ORLOVA, Natalia a Jana PAVLÍKOVÁ. *Navigátor: průvodce didaktikou cizích jazyků*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2013, s. 26.

³⁵ Hrdlička, 2010.

³⁶ Orlova, 2013.

³⁷ Hrdlička, 2010.

interpersonální vztahy, pohlaví, věk, vzdělání). Zohledňuje se komunikační záměr (interpretace a realizace), komunikační efekt, komunikační funkce a prostředky jejího dosahování.

*„Nově vzniklá situace by se dala shrnout následujícím způsobem: zkoumají se nejen jazykové formy, ale rovněž způsoby, důvody a široce pojímané okolnosti, resp. důsledky jejich užívání.“*³⁸

Noam Chomsky přichází s termíny **kompetence** (internalizovaná znalost jazyka) a **performance** (užití jazyka).

*„Kompetence se původně chápala jako schopnost (ideálního rodilého mluvčího) generovat na základě znalosti jazykových pravidel (která lze údajně formalizovat a modelovat) nekonečné množství (gramaticky) správných vět, respektive je na základě této znalosti jako takové přijímat a posuzovat. Performancí se rozumělo produkování a interpretace promluv v konkrétních situacích.“*³⁹

Na rozdíl od Saussurova pojetí se Chomského pohled na systém jazyka liší procedurálností, protože jazyková pravidla se chápou jako generativní procedury.

Termín kompetence se v průběhu 70. let dále rozvíjí. **Dell Hymes** přichází s pojmem **komunikační kompetence**. Pro smysluplnou komunikaci nestačí pouze vytváření gramaticky správných struktur. Je třeba, aby konverzace byla zasazena do komunikačního rámce.

Dnešní pojetí komunikační kompetence pracuje se **šesti dílčími kompetencemi**.

1. Jazyková kompetence (tradiční pojetí).
2. Sociolingvální kompetence (užívání jazykových forem s ohledem na komunikační situaci).
3. Diskurzivní kompetence (vhodné strategie při produkci a recepci – různé typy textů v různých stylech).
4. Strategická kompetence (parafrázování, reformulace).
5. Sociokulturní kompetence (kulturní historie, pravidla a principy společenského chování, reálie).

---

³⁸ HRDLIČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010, s. 31.

³⁹ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 218.

6. Společenská kompetence (umění komunikovat, vést dialog, naslouchat, vycházet s jinými lidmi).

Komunikační metoda zaujímá v posledních letech hlavní místo ve výuce jazyků. Snaží se věnovat všem základním řečovým dovednostem – **ústní a psané komunikaci, poslechu a četbě**.

4.2.1 Základní rysy komunikační metody

Mezi základní rysy komunikační metody patří **komplexnost, adresnost a užitečnost**. Ve velké míře přispívají k její komunikativnosti.

Komplexnost je velmi významným rysem, můžeme ji chápat jako souborné (zároveň diferenciované) a ideálně rovnocenné utváření a rozvíjení základních řečových dovedností. Metoda by měla věnovat pozornost jak oblasti **paralingvální** (intonace, síla hlasu, tempo řeči, rytmus, frázování), tak i neméně důležitým faktorům **extralingválním** (pohled, mimika, postoj, gestikulace, pohyb mluvčího, vzdálenost mluvčích).

Poznatky získané ve výuce by měly být pro cizince **užitečné**, prakticky využitelné. Je důležité vyučovat jazyk (ne vědu o jazyce). Je třeba si dávat pozor na zkreslení vlivem přílišného zjednodušení gramatických pravidel.

Adresnost je druhým podstatným rysem. V oblasti češtiny pro cizince se jasně obracíme k mluvčím komunikujícím jiným jazykem. Jazyk by se měl prezentovat diferenciovaným způsobem. Výběr učiva, jeho zpracování i prezentace by měla být přizpůsobena jednotlivým mluvčím. V ideálním případě by byly vytvářeny kurzy na míru pro jednotlivce. V praxi je však situace o něco složitější. Je snaha o co největší důraz na **individuální** potřeby jedince, avšak spektrum adresátů je tak rozmanité, že nelze dosáhnout stoprocentně individuálního přístupu a materiálů ve všech případech (obzvláště ve skupinových lekcích). Učitelé často využívají více druhů učebnic, vytvořených materiálů i autentických textů, aby se co nejlépe přiblížili požadavkům studentů. V současné době se trh s materiály neustále rozvíjí a vznikají nové, kvalitní učebnice. Nejsou zde však zdaleka zastoupeny všechny potřebné oblasti (např. odborná, obchodní, profesionální čeština – oblasti v angličtině označované jako Business English, Professional English ad.)

Adresáti výuky mají rozličné požadavky. Složení mluvčích, kteří se učí češtině, je rozmanité. Při výuce se setkáváme s lidmi různého věku (od nejmenších dětí po seniory), pohlaví, vzdělání. V některých případech se můžeme setkat také s lidmi, kteří neznají ani naše písmo, latinku, a proto musíme začít vyučovat od elementárních znalostí. Musíme brát v potaz

kulturní dědictví země, ze které pocházejí, její zvyky, tradice, náboženství, vzorce chování. Velký rozdíl je mezi mentalitou lidí z evropských a amerických zemí oproti africkým a asijským. Mezi adresáty výuky češtiny pro cizince můžeme zahrnout azylanty, lidi přijíždějící za prací (pracující z třetizemí⁴⁰ versus pracovníci mezinárodních firem), studenty, děti cizinců a turisty.

První specifická skupina cizinců v České republice (dále ČR) jsou **azylanti**. Ti se chtějí začlenit do české společnosti a zůstat tady žít. Mnoho z nich chce získat na území ČR trvalý pobyt. Proto skládají zkoušku A1 z českého jazyka. Azylanti mohou navštěvovat kurzy češtiny zdarma. Kurzy jsou často spolufinancovány Evropskou unií (Evropský uprchlický fond).

Další skupinou jsou lidé, kteří přicházejí za prací. Avšak tato skupina není stejnorodá, nacházíme v ní **lidí z třetizemí** i **pracovníky mezinárodních firem**. Jejich požadavky na jazykovou výuku jsou zcela odlišné.

Lidé z třetizemí se snaží získat trvalý pobyt, složit zkoušku A1, zlepšit své jazykové znalosti, aby se v budoucnosti mohli věnovat zaměstnání, které provozovali ve své zemi a získali v něm vzdělání a praxi. Jejich motivace je vysoká, i když pracují mnoho hodin denně, jsou ochotní se učit a připravovat na hodiny. V Centru na podporu integrace cizinců (dále CPIC) navštěvovali hodiny brzy ráno, pozdě večer i o víkendech. Začínali většinou jako pomocné síly ve velkých firmách, šijí boty, prodávají jídlo a oblečení. Na Zlínsku při práci v CPIC jsem se setkala zejména s lidmi z Vietnamu a Mongolska. Jejich původní profese byly lékařka, zdravotní sestra, právník, učitel ad. V ČR zpočátku museli pracovat mimo svůj obor.

Zcela jiná situace je při práci v **mezinárodních firmách**. Lidé jedou do ČR pracovat ve svém oboru na předem domluvenou pozici. Často jde o přechod na pobočku v jiném státě, aby zaměstnanci získali více zkušeností. Uvnitř firem se většinou komunikuje světovými jazyky. Všichni zaměstnanci musí mluvit anglicky. Proto není vyvíjen tak velký tlak na to, aby mluvili rychle česky. U těchto lidí je velký problém motivace. Pokud jsou ve smíšeném manželství či vztahu a alespoň širší rodinné prostředí je nutí ke komunikaci v češtině, snaží se naučit více. Když je pro ně čeština téměř nepotřebná, často se mnoho neučí a zapamatují si jen základní fráze. V Jihomoravském kraji jsem měla možnost vyučovat češtinu pro cizince ve firmách Honeywell, FEI, SMS, Infosys, FLSmidth, Kentico. Složení studentů bylo rozmanité, pocházeli z Evropy (východní, západní, severní, jižní i střední), Asie, Austrálie i Ameriky. Učila jsem ředitele firmy, manažery na vysokých postech i řadové zaměstnance.

---

⁴⁰ Třetí země jsou státy mimo Evropskou unii, Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko.

Díky programu **Erasmus**, který je zaměřen na mobilitu a spolupráci ve vysokoškolském vzdělávání v Evropě, proudí do ČR mnoho studentů vysokých škol z celého světa. Nabídka jazykových kurzů na univerzitách je rozmanitá, záleží na délce pobytu studentů. Vyučovala jsem studenty, kteří přijeli na půlroční pobyty na Mendelovu univerzitu (Brno). V rámci přípravného týdne měli také tři dny zařazenou výuku češtiny. Při takovém kurzu jde pouze o seznámení se se základní slovní zásobou a konverzačními frázemi.

Dlouhodobější kurzy, které jsem vyučovala v letech 2011–2014, jsou organizované **Přírodovědeckou fakultou Masarykovy univerzity** (Brno). Pro studenty je otvírán dvousemestrální kurz češtiny pro cizince (pro zájemce může trvat až čtyři semestry). Od školního roku 2013/2014 se získává v prvním semestru za kurz zápočet a ve druhém zkouška (předtím nebylo možné češtinu pro cizince zapsat jako klasický vyučovací předmět). Účastní se jich studenti magisterského studia, doktorských studijních programů i absolventi doktorského studia pracující na postdoktorandských výzkumných pozicích. Mnoho z nich chce strávit v naší zemi několik let, proto je pro ně znalost češtiny atraktivní záležitostí.

Se vzrůstajícím počtem cizinců v Česku se objevuje další skupina, která má velkou potřebu naučit se český jazyk. Jde o **děti** cizinců. Znalost češtiny je pro ně v novém prostředí zcela nezbytná a velmi důležitá. Nastupují většinou do běžných základních škol, případně středních škol. Musí se vyrovnávat s novým prostředím, školním systémem a mnohdy neznámou kulturou. Velmi často jsou navíc zařazeni do nižší třídy, než do které by děti měly chodit. Proto jsou nejen kvůli neznalosti jazyka na okraji třídy, nenavazují sociální vazby a příprava na vyučování a samotné porozumění látce je pro ně velkým problémem. Jejich motivace je vysoká, avšak někdy kvůli náročnosti a neschopnosti nastoupit do rychlého tempa se jejich elán ztrácí a jsou spíše deprimováni z neúspěchů. Pro tyto děti existují jak dobrovolnické programy, tak programy spolufinancované z fondů Evropské unie (pro děti azylantů, děti z třetizemí). Záleží na tom, z jaké země dítě pochází a jestli má možnost slyšet češtinu i doma. Děti ze smíšených vztahů a manželství jsou na tom o mnoho lépe než ty, které slyší doma pouze svůj mateřský jazyk a s češtinou se setkávají jen ve škole.

Protože Česko nenabízí pouze azyl a práci, ale je i krásnou kulturní zemí s množstvím památek a společenských akcí, přitahuje velkou pozornost zahraničních **turistů**. Jejich požadavky na znalost češtiny jsou minimální, avšak chtějí si z pobytu přivést alespoň pár základních frází, které by jim mohly připomenout atmosféru a kouzlo naší nádherné a rozmanité země. Jejich dotyk českého jazyka má podobu konverzace v restauraci či obchodě, útržků rozhovorů ze sportovních nebo kulturních akcí.

Adresnost však nemůžeme chápat jako studijní plán stanovený pouze studentem, vyučovat jen to, co sám student považuje za vhodné. Je třeba ho stanovit spolu s lektorem, sjednotit představy k jednotnému obrazu, který bude vyhovovat oběma stranám. Setkala jsem se se studenty, kteří neznali základní lingvistické termíny (v jejich zemi se s jazykovědou skončilo v nižších ročnících základní školy a od té doby se termíny jako prepozice, singulár, femininum nezabývali), nechtěli se je učit a hlavní důraz kladli pouze na mluvení. Avšak bez základních gramatických znalostí jazyka nelze rozvíjet jazykové znalosti a komunikovat s ostatními uživateli na náležité úrovni. Vyučování češtiny pro cizince musí mít vyvážený charakter, kdy základní znalosti jsou doplňovány dalšími specifickými vzhledem k požadavkům studenta, aby jeho výuka byla účelná a smysluplná. Je třeba si stanovit priority, které znalosti jsou pro studenta klíčové a které jsou jen fakultativní.

5. Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka

Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (dále AUČČJ) je odborná zájmová organizace. Vznikla koncem roku 2002, protože byla potřebná základna pro podporu učitelů češtiny pro cizince. První setkání se uskutečnilo 4. června 2003. V roce 2014 se AUČČJ změnila z občanského sdružení na zapsaný spolek.

AUČČJ si založila také vlastní knihovnu, ve které se nacházejí publikace zabývající se češtinou pro cizince. Nejstarší kniha je z roku 1950. V knihovně nalezneme učebnice, metodické materiály, odborné publikace, sborníky a časopisy, literární díla i slovníky.

Hlavním cílem AUČČJ je podpora učitelů, kteří vyučují češtinu pro cizince. Od roku 2003 se začala pravidelně uskutečňovat setkání v Praze. Nyní probíhají čtyřikrát ročně formou přednášek, seminářů a pracovních workshopů. Přednáší zde učitelé a odborníci z České republiky i zahraničí⁴¹.

Semináře AUČČJ mají široké programové zaměření. Zabývají se nejen aspektem jazykovým, ale také sociokulturními aspekty při výuce zahraničních studentů. V přednáškách se pozastavují nad jazykovou politikou i všeobecnými lingvistickými problémy. Součástí přednáškových bloků jsou také workshopy, kde si účastníci mohou prakticky vyzkoušet metodické postupy a podívat se na praktické ukázky výuky. Součástí každého setkání je také pozastavení se nad novými výukovými materiály, které představují buď členové AUČČJ nebo samotní autoři knih.

Přednášky za celý rok jsou publikovány ve sbornících, které jsou financovány MŠMT. Členská základna AUČČJ se neustále rozšiřuje. V roce 2013 bylo v AUČČJ 356 členů.

5.1 Ukončené projekty AUČČJ

AUČČJ se zúčastnila mnoha partnerských i samostatných projektů. V letech 2012–2013 to byla **Brána češtině otevřená**, podpora vzdělávání azylantů financovaná Evropskou unií. Tento projekt probíhal i v roce 2010–2011, kdy AUČČJ zajišťovala kurzy pro azylanty a osoby

---

⁴¹ AUČČJ se účastní Dotačního programu MŠMT 2013, zahrnuje podporu metodicko-didaktické spolupráce učitelů češtiny pro cizince a dalších odborníků, spočívá zejména v přípravě přednášek, workshopů a seminářů. V březnu 2013 proběhla v rámci tohoto projektu mezinárodní konference **Čeština doma a ve světě** u příležitosti desetiletého výročí činnosti AUČČJ (v roce 2013 dále proběhly další tři konference, vyšel sborník, podporoval se vývoj metodiky pro děti cizinců na základních školách, podporovalo se představení nových materiálů a internetová poradna v oblasti češtiny pro nerodilé mluvčí, jež je součástí stránek AUČČJ). Informace dostupné na Dotační program MŠMT 2013. In: *AUČČJ: Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka* [online]. 2013, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.auccj.cz/2013/09/dotacni-program-msmt-2013/>.

požívající doplňkové ochrany.

V roce 2012 **Jazyková a kulturní heterogenita na školách**, projekt Goethe-Institutu zabývající se výměnou zkušeností mezi Českou republikou a Německem o možných řešeních integrace dětí s migrační minulostí v oblasti jazykového a interkulturního vzdělávání. AUČCJ se také zabývala **Inovací vzdělávání v oboru čeština jako druhý jazyk** v roce 2011. Jednalo se o projekt orientovaný na „zkvalitnění filologických učitelských studijních programů, zvláště bohemistických, na zvýšení kompetencí budoucích, event. i současných učitelů v oblasti práce s žáky, jejichž prvním jazykem není čeština.“⁴² Spočíval v „inovaci studijních programů bakalářského i navazujícího magisterského studia, jejímž jádrem je využití moderních didaktických nástrojů, především tzv. žákovského korpusu (*learner corpus*).“⁴³

V roce 2010 zajišťovala AUČCJ **hospitace** kurzů českého jazyka zabezpečených Správou uprchlických zařízení (SUZ) v rámci Státního integračního programu, dále také spolupracovala se Sdružením občanů zabývajících se emigranty (SOZE) na projektu **SOZE SKI – Sociokulturní integrace**.

V letech 2006-2008 se zabývala AUČCJ projektem **vyškolení lektorů ČJ** a kurzů češtiny pro cizince, kde se zaměřila nejen na metodiku vzdělání, ale i na dovednosti z oblast interkulturního vzdělání. Dalším projektem v letech 2006-2007 byla **Individuální podpora zaměstnávání cizinců** v Praze pro nezaměstnané cizince s uděleným azylem a nezaměstnané cizince s trvalým pobytem.

5.2 Dlouhodobý projekt AUČCJ

Z dlouhodobého hlediska AUČCJ zajišťuje kurzy pro **azylanty a osoby požívající doplňkové ochrany**. Projekt je spolufinancován Evropskou unií z Evropského uprchlického fondu, studenti mají výuku zdarma. Vyučujícími jsou členové AUČCJ. Kurzy začaly probíhat v roce 2010. Vyučuje se nejen český jazyk, ale i sociokulturní, sociálně právní a geografické minimum. Výuka probíhá individuálně nebo skupinově. Časová dotace základních kurzů je 400 hodin. Projekty na sebe navazují, v současné době probíhá pod názvem

---

⁴²Inovace vzdělávání v oboru čeština jako druhý jazyk. In: *AUČCJ: Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.auccj.cz/2011/09/inovace-vzdelavani-v-oboru-cestina-jako-druhy-jazyk/>.

⁴³Inovace vzdělávání v oboru čeština jako druhý jazyk. In: *AUČCJ: Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.auccj.cz/2011/09/inovace-vzdelavani-v-oboru-cestina-jako-druhy-jazyk/>.

Čeština bez hranic⁴⁴. Kurzy navštěvuje 122 dospělých azylantů a 22 dětí⁴⁵.

---

⁴⁴ Předchozí projekty - Brána češtině otevřená – komplexní podpora jazykového vzdělávání azylantů v České republice (EUF 2011-14) a Česky s přehledem (EUF 2012-12). V období od 1. ledna 2012 do 31. prosince 2013 realizováno přes 8640 hodin českého jazyka pro azylanty (skupinová, individuální výuka).

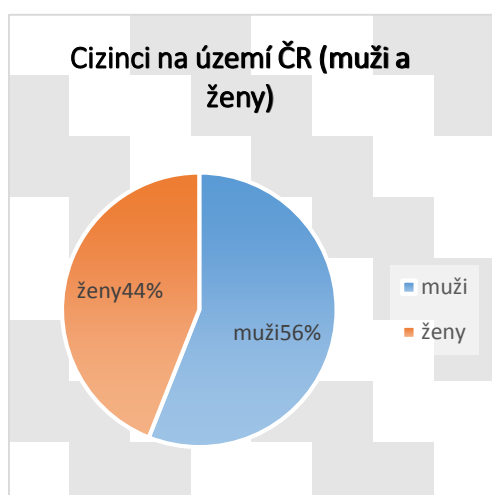
⁴⁵ Pro AUČCJ v současné době vyučují tři rodiny azylantů v Brně a okolí.

6. Cizinci v České republice

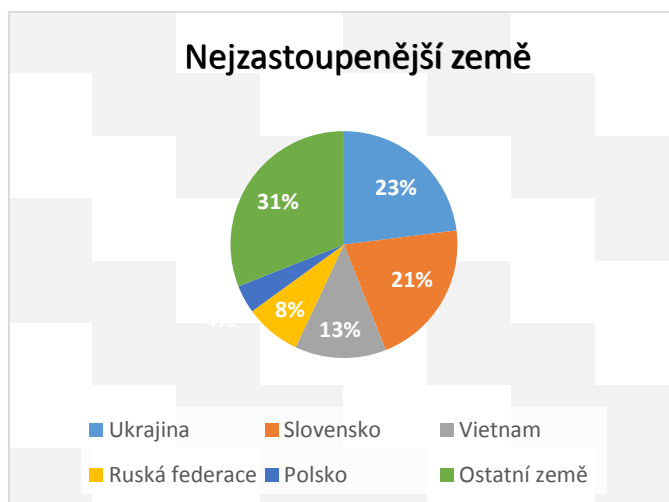
„Cizinec je každá fyzická osoba, která není občanem České republiky. Pro účely zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.“⁴⁶

Podle údajů **Ministerstva vnitra ČR**⁴⁷ z června 2014 žilo na území České republiky **446 503** legálně žijících cizinců⁴⁸. **246 853** mělo **trvalý** pobyt a **199 650** **přechodný** pobyt. Mezi cizinci nalezneme ve většině případů více mužů než žen (graf 1), výjimkou mezi zeměmi s nejpočetnějším zastoupením cizinců v ČR byla Ruská federace, která měla vyšší počet žen⁴⁹. Nejvíce cizinců pochází z **Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Ruské federace a Polska** (graf 2).⁵⁰

Největší procento cizinců můžeme najít v **Praze** (Hlavní město Praha, Praha-východ, Praha-západ), celkem **184 685** cizinců (41%).

graf 1

graf 2

⁴⁶ AZYL, MIGRACE A INTEGRACE: Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

⁴⁷ STATISTIKY: Cizinci s povoleným pobytem. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

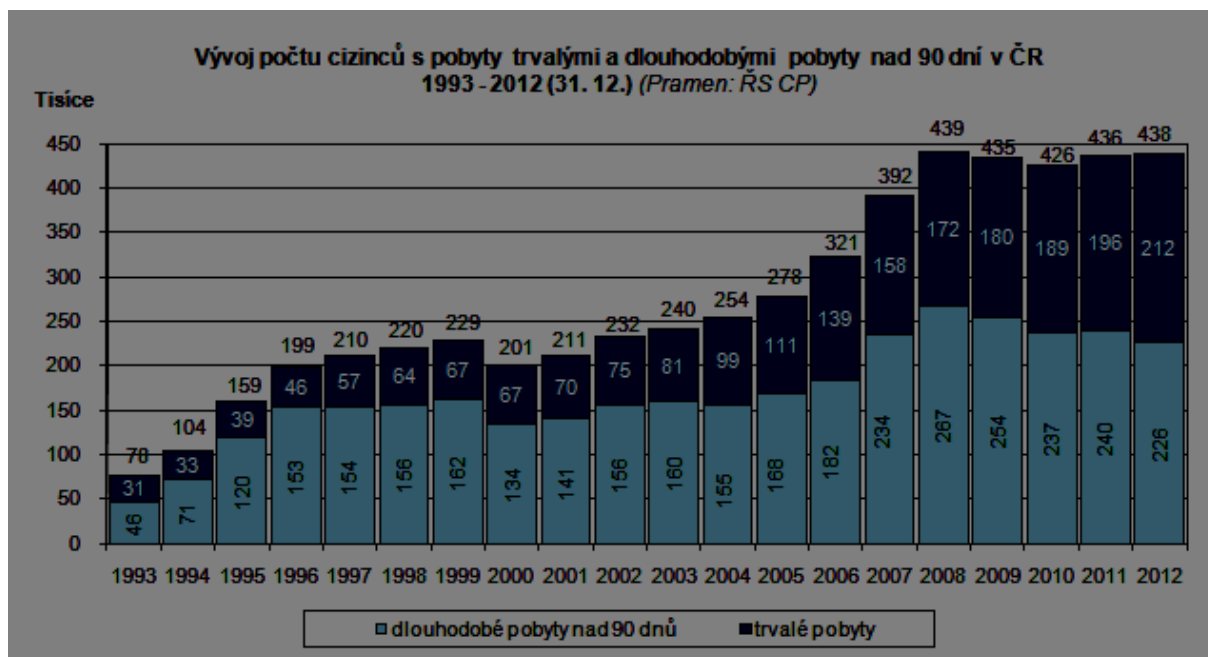
⁴⁸ Následující příklady a statistiky se týkají **legálně** žijících cizinců v České republice zaevidovaných MV, kteří mají přechodný a trvalý pobyt (nejedná se o ilegální přistěhovalce a azylanty, cizince s krátkodobým pobytem). Dále již přesnější popis „legální“ nebudu uvádět.

⁴⁹ Viz Příloha 1a, 1b.

⁵⁰ Viz Příloha 1a, 1b.

Podle grafu **Českého statistického úřadu (ČSÚ)**⁵¹, můžeme usoudit, že v letech 1993–2008 docházelo ke zvyšování počtu cizinců na území České republiky. Po poklesu v letech 2009–2010 se počty zvyšují pozvolna. Mezi lety 2012–2014 byl nárůst o **1,9%**.⁵²

Poslední zveřejněné údaje ČSÚ jsou z roku 2012⁵³ (celkový počet cizinců na území ČR) a 2011 (přehledy cizinců v jednotlivých krajích⁵⁴)⁵⁵. Proto ve většině případů odkazují k nejnovějším datům k 30. červnu 2014 dostupným na stránkách **Ministerstva vnitra ČR**⁵⁶.

graf 3

⁵¹ Graf 3, dostupný na Cizinci: Počet cizinců. In: *Český statistický úřad* [online]. 2012, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu.

⁵² Údaje dostupné na STATISTIKY: Cizinci s povoleným pobytem. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

⁵³ Cizinci: Počet cizinců. In: *Český statistický úřad* [online]. 2012, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

⁵⁴ Příloha 1c.

⁵⁵ Cizinci podle okresů. In: *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?&cislotab=OBY17010PU_OK.13&kapitola_id=743&str=tabdetail.jsp&voa=tabulka

⁵⁶ STATISTIKY: Cizinci s povoleným pobytem. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

6.1 Druhy pobytů, definice základních pojmů (azylant, azyl, uprchlík, imigrant, dočasná a doplňková ochrana)

V České republice se setkáváme s cizinci s různými druhy pobytů. Mohou být legální a nelegální. Legální druhy pobytů zahrnují azyl, dočasnou ochranu a pobyty v režimu cizineckého zákona – přechodný, krátkodobý, dlouhodobý pobyt⁵⁷. Cizinci také mohou získat občanství. Pro učitele češtiny pro cizince je velmi důležité orientovat se v základních termínech pro označení cizinců a různých druhů pobytů.

Azylanta označuje slovník Ministerstva vnitra ČR jako cizince, kterému byl udělen azyl (ochranný pobyt, který stát poskytuje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s jejím pronásledováním zpravidla z důvodů politických).⁵⁸ Azylanti jsou zprvu umístováni do azylových středisek, která jsou zřizována Ministerstvem vnitra ČR, rozdělujeme je na přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylové středisko.

*„Uprchlík je státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, a který je oprávněn pobývat na území členského státu.“*⁵⁹ V České republice se osoba s přiznaným postavením uprchlíka nazývá azylant. Ženevská úmluva zahrnující právní postavení uprchlíků pochází ze dne 28. července 1951.

Migrací myslíme přesun jednotlivců i skupin v prostoru. Souvisí s termínem imigrace, jež je vlastně usídlování cizinců na území jiného než domovského státu, imigrant je tudíž cizinec, který přichází za účelem dlouhodobějšího pobytu. Většina zařízení určených pro cizince se snaží o jejich integraci, snaží se postupně začlenit imigranty do společnosti obyvatel dané země, integrace zahrnuje mnoho aspektů (politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické i náboženské), jde o komplexní jev.

Cizinci v České republice mohou mít **azyl** (viz azylant), **mezinárodní, dočasnou** nebo **doplňkovou ochranu**. Mezinárodní ochrana zastřešuje azyl a doplňkovou ochranu pro cizince, příslušníky třetích států nebo osoby bez státní příslušnosti, pokud jim hrozí pronásledování nebo nebezpečí vážné újmy. Doplňková ochrana se uděluje cizincům nesplňujícím důvody

---

⁵⁷ Podrobnější rozdělení druhů pobytů včetně podmínek viz Příloha 2. Dostupné na Tabulka druhů pobytů cizinců v České republice. In: *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://cizinci.poradna-prava.cz/tabulka-pobytu.html>.

⁵⁸ AZYL, MIGRACE A INTEGRACE: Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

⁵⁹ AZYL, MIGRACE A INTEGRACE: Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

pro udělení azylu, pokud je v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že při návratu do země, jejíž jsou občany, by jim hrozilo nebezpečí vážné újmy.⁶⁰ Smyslem dočasné ochrany je „*/.../ rychle a účinně reagovat na hromadné přílivy vysídlených osob ze třetích zemí, které se nemohou vrátit do země svého původu. Může se jednat o osoby, které uprchly z oblastí ozbrojených konfliktů nebo endemického násilí, nebo osoby, kterým vážně hrozí systematické nebo obecné porušování lidských práv, či osoby, které se staly oběťmi takového porušování lidských práv.*“⁶¹

Mezi zákony zabývajícími se cizinci zahrnujeme **zákon o azylu**⁶², **zákon o pobytu cizinců**⁶³ a **zákon o státním občanství**⁶⁴. Plné znění prvních dvou zákonů lze nalézt v Příloze 3 a Příloze 4.

6.2 Povinnost zkoušky z českého jazyka pro udělení trvalého pobytu (A1) a občanství (B1)

Pro mnoho cizinců v České republice je znalost českého jazyka nezbytná. Jde zejména o cizince, kteří chtějí získat na území ČR **trvalý pobyt** nebo **občanství**.

Dle novely *zákona 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky* z ledna 2009⁶⁵ se stává jednou z podmínek k udělení trvalého pobytu v ČR složení zkoušky z českého jazyka na úrovni **A1** dle **Společenského evropského referenčního rámce pro jazyky**

---

⁶⁰AZYL, MIGRACE A INTEGRACE: Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

⁶¹AZYL, MIGRACE A INTEGRACE: Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

⁶² *Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů* (zákon o azylu), ve znění *pozdějších předpisů*. Příloha 4.

⁶³ *Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. Příloha 3 (Informace pro cizince: Úplné znění zákona o pobytu cizinců na území ČR. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>).

⁶⁴ *Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství ČR*. Předchozí platný zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství ČR. (Informace: Informace k novému zákonu o státním občanství ČR. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2013, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>, Občanství: Informace o zkoušce z českého jazyka. In: *Čeština pro cizince* [online]. 2014, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=informace-o-zkousce-2&hl=cs_CZ, a Nový zákon o získávání českého státního občanství: hlavní změny. In: *Migraceonline* [online]. 2013, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/novy-zakon-o-ziskavani-ceskeho-statniho-obcanstvi-bezplatne-poradenstvi-v-poradne-pro-obcanstvi>).

⁶⁵ Podoba zkoušky z českého jazyka pro účely získání trvalého pobytu. In: *Migraceonline* [online]. 2009, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/podoba-zkousky-z-ceskeho-jazyka-pro-ucely-ziskani-trvaleho-pobytu>

(**SERRJ**)⁶⁶. Povinnost složení zkoušky se nevztahuje na občany EU, Norska, Islandu, Lichtenštejnska, Švýcarska a jejich rodinné příslušníky. Nepožaduje se také po cizinci mladším 15 let, starším 60 let, který má tělesné nebo mentální postižení ovlivňující schopnost komunikace nebo byl v posledních dvaceti letech před podáním žádosti nepřetržitě alespoň po jeden rok žákem základní nebo střední školy s českým vyučujícím jazykem⁶⁷. Pokud má cizinec nebo cizinka za manžela nebo manželku českého občana, spadá do kategorie rodinných příslušníků občanů EU, proto zkoušku z českého jazyka pro udělení trvalého pobytu nemusí skládat. První pokus zkoušky cizincům hradí stát na základě poukazu, který vydává Ministerstvo vnitra ČR⁶⁸. Zkoušku lze vykonat v každém kraji České republiky, organizují je zejména jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky⁶⁹.

Změny týkající se udílení státního občanství jsou čerstvé, vešly v platnost s novým **zákonem o státním občanství ČR č. 186/2013 Sb.**, který je podrobnější než předchozí platný **zákon č. 40/1993 Sb. o nabývání a pozbytování státního občanství ČR**. Jednou z nových podmínek je znalost českého jazyka. Neplatí pro cizince mladší 15 let, starší 65 let a cizince, kteří navštěvovali školu s češtinou jako vyučovacím jazykem. Znalost češtiny je požadována na úrovni B1 dle SERRJ.

6.3 Zkouška z českého jazyka A1 dle SERRJ

Nejčastěji studenti skládají zkoušku z českého jazyka na úrovni **A1**. Proto se na ni v následující části zaměřím podrobněji a popíši jednotlivé části, na které je třeba studenty připravit.

Zkoušky z českého jazyka pro cizince jsou vytvořeny dle SERRJ. Celý název této příručky je Společný evropský referenční rámec pro jazyky – jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme.

„Společný evropský referenční rámec poskytuje obecný základ pro vypracovávání jazykových sylabů, směrnic pro vývoj kurikul, zkoušek, učebnic atd. v celé Evropě. V úplnosti popisuje, co se musí studenti naučit, aby užívali jazyka ke komunikaci, a jaké znalosti

---

⁶⁶Příloha 5, dostupné na SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC PRO JAZYKY. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>.

⁶⁷ Trvalý pobyt: Úvodní informace. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/?p=uvodni-informace>

⁶⁸ Trvalý pobyt: Povolení k trvalému pobytu. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=povoleni-k-trvalemu-pobytu&hl=cs_CZ

⁶⁹ Trvalý pobyt: Kde lze vykonat zkoušku. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=mista-kde-lze-vykonat-zkousku&hl=cs_CZ

*a dovednosti musí rozvíjet, aby byli schopni účinně jednat. Popis se rovněž týká kulturního kontextu, do něhož je jazyk zasazen. Rámec také definuje úroveň ovládnutí jazyka, které umožňují měřit pokrok studentů v každém stadiu učení se jazyku a v průběhu celého života studenta.*⁷⁰

Zkouška z českého jazyka na úrovni A1 SERRJ je potřebná k **udělení trvalého pobytu** na území ČR⁷¹. Cena zkoušky je 1500 Kč. První pokus hradí stát, poukázky vydává Ministerstvo vnitra ČR. Student může zkoušku opakovat ve stejné nebo v jiné jazykové škole, další pokusy jsou již zpoplatněny. Zkouška se skládá z **písemné** (čtení, poslech, psaní) a **ústní** části. Za každou část zkoušky může student získat maximálně 20 bodů (ze čtení, poslechu a psaní), minimum pro splnění je 12 bodů (60%). Pokud student nesplní jednu z částí na 60%, musí opakovat celou zkoušku a nemůže pokračovat v ústní části. Stejně tak pokud nesplní ústní část, musí celou zkoušku opakovat. Celkový čas zkoušky je asi jedna a půl hodiny. Celou dobu musí studenti strávit ve zkušební místnosti, nesmí nikam odejít. Všechny odpovědi zaznamenávají do odpovědních listů.

Písemná zkouška	
Čtení	20 minut
Poslech	35 minut
Psaní	15 minut
Ústní zkouška	
	10 minut

Tabulka 1 Časový rozvrh zkoušek

Písemná část zkoušky se skládá ze čtení, poslechu (kde studenti píšou odpovědi na otázky) a psaní (doplňování a tvorba vlastního textu). Podle zkušeností s přípravou na zkoušky dělá studentům největší problém psaní. Je to zejména kvůli tomu, že se s poslechem a čtením setkávají často i v běžném životě v České republice, česky píšou už o dost méně.

Čtení obsahuje 4 úlohy. U každé úlohy je ukázkový příklad.

⁷⁰ SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC PRO JAZYKY. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

⁷¹ Viz novela zákona 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky z ledna 2009, dostupná na Podoba zkoušky z českého jazyka pro účely získání trvalého pobytu. In: *Migraceonline* [online]. 2009, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/podoba-zkousky-z-ceskeho-jazyka-pro-ucely-ziskani-trvaleho-pobytu>

	Počet úkolů/ správné odpovědi	Popis úkolů
ÚLOHA 1	6/1	Čtení kratšího textu, výběr odpovědí A–D.
ÚLOHA 2	5/1	Čtení kratších textů (např. vizitky, tabule, vývěsky, kupóny), výběr odpovědí A–D.
ÚLOHA 3	4/spojení 4 textů se 4 obrázky	Čtení kratších textů, spojení s obrázky.
ÚLOHA 4	5/doplnění slov do textu	Čtení kratšího textu (např. dopis, pozvánka), doplnění slov do textu.

Tabulka 2 Čtení

Další částí je poslech s porozuměním. Obsahuje také 4 úlohy s ukázkovými příklady označenými 0.

	Počet úkolů/ správné odpovědi	Popis úkolů
ÚLOHA 1	5/1	Poslech 5 dialogů, každý uslyší 2x, každodenní témata (např. navigace, cena jídla v restauraci, začátek pracovní doby, datum, u doktora). Výběr A–D.
ÚLOHA 2	5/1	Poslech hlášení (např. obchodní centrum, supermarket, nádraží, oznámení o prodeji, informace o ubytování, předpověď počasí). Výběr A–D.
ÚLOHA 3	5/1	Poslech 5 dialogů, výběr místa, kde se dialog odehrává, A–H (např. vlak, recepce, obchod, pošta, nádraží, divadlo, kino, restaurace).
ÚLOHA 4	5/doplnění čísla	Poslech 5 dialogů, doplnění čísla (např. hodiny, telefon, číslo autobusu, datum narození, cena).

Tabulka 3 Poslech s porozuměním

Při psaní musí studenti splnit dvě úlohy. První úloha obsahuje doplňování formuláře nebo dotazníku, ve druhé úloze je třeba napsat souvislý text. Většinou se jedná o psaní pozdravu z dovolené, neformálního dopisu, formálního omluvného emailu. Student má zadané, jaké informace musí email zahrnovat (např. u omluvného emailu co se stalo, proč, kdy a kde bude nová schůzka apod.) a počet slov. V této úloze je důležité zahrnout všechny náležitosti, které jsou v zadání požadovány. Je třeba to také zdůraznit studentům při přípravných cvičeních ve vyučování.

Ústní zkouška zahrnuje více úloh, v modelové verzi je uvedeno 7. Je třeba umět odpovědět na otázky ohledně vlastní osoby (jak se jmenujete/odkud jste/co děláte/kdy jste se narodil/co dělá vaše manželka/v kolik hodin vstáváte apod.). V dalších úlohách odpovídá student na otázky na základě obrázku. Týkají se ceny, popisu cesty, data a času, nabídky, reakce na situaci, žádosti. V ústní části se také hodnotí správná výslovnost, proto by i schopnost správné výslovnosti měla být zahrnuta ve vyučování. Je pravdou, že téměř v žádné lekci v nejpoužívanějších učebnicích nejsou výslovnostní cvičení, proto se procvičuje spíše během vyučování na běžných známých slovech, avšak korekce neprobíhá cíleně⁷².

Studenti si mohou sami na oficiálních webových stránkách zkusit modelovou zkoušku, která je dostupná spolu s poslechovými nahrávkami. Je také možné stáhnout si brožuru⁷³. Další varianta této zkoušky je dostupná na webových stránkách **Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze**⁷⁴. Zahrnuje navíc v písemné části u čtení úlohu s odpověďmi ANO/NE, úlohu s otevřenými otázkami (odpovídá se jedním slovem nebo číslem), v části poslech úlohu zahrnující obrázky (výběr obrázku podle poslechu). V ústní části je kromě otázek týkající se vlastní osoby ještě další, podobná forma úlohy, jde o reakci v komunikační situaci navozené vhodným stimulem (obrázkem, fotografií).

Téma	Příklady úkolu
Pozvání	Pozvání na narozeninovou party/oslavu, přijetí pozvání do kina.
Cestování	Koupě jízdenky, orientace ve městě.
Sdělování osobních údajů	Rezervace pokoje v hotelu.
Nakupování	Nakupování oděvů, potravin.
Restaurace	Objednání a zaplacení jídla a pití v restauraci.
U doktora	Udání osobních údajů a jednoduchý popis potíží.
Telefonování	Omluva ze schůzky, navrhnutí nové schůzky.

Tabulka 4 Příklad úkolů ústní části zkoušky A1⁷⁵

⁷² Informace týkající se modelové zkoušky A1 z českého jazyka viz Příloha 6 (*Zkouška z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR: modelová verze*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012, 22 s. ISBN 978-80-87652-56-5.)

⁷³ Interaktivní modelová zkouška. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/?p=zkouska-nanecisto&hl=cs_CZ

⁷⁴ Certifikovaná zkouška z češtiny pro cizince: Úroveň A1 podle SERR. In: *Ústav jazykové a odborné přípravy* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://ujop.cuni.cz/upload/stories/vtc/CCE-A1_modelova_varianta_2012.pdf

⁷⁵ Certifikovaná zkouška z češtiny pro cizince: Úroveň A1 podle SERR. In: *Ústav jazykové a odborné přípravy* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://ujop.cuni.cz/upload/stories/vtc/CCE-A1_modelova_varianta_2012.pdf

Podle SERRJ zvládne kandidát na úrovni A1 mluvit o sobě, své rodině, o práci, o blízkém člověku nebo společenství. Kromě již uvedených komunikačních situací by měl být schopen navázat prvotní kontakt se známými i neznámými lidmi, zeptat se na neznámé výrazy (jak se řekne česky/co znamená) a zvládnout reagovat na základní otázky týkající se cestování.

Pro přípravu na zkoušku lze ještě využít brožuru **Připravte se s námi na zkoušku z českého jazyka pro trvalý pobyt**, která byla vydána v roce 2011⁷⁶.

---

⁷⁶ CVEJNOVÁ, Jitka. *Připravte se s námi na zkoušku z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR*. Vyd. 1. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2011, 140 s. ISBN 978-80-86856-71-1.

7. Cizinci ve Zlínském a Jihomoravském kraji, instituce věnující se výuce češtiny pro cizince

V následující části se chci podrobněji zaměřit na dva kraje České republiky – **Zlínský** a **Jihomoravský**. Výběr je na základě pracovních zkušeností v těchto krajích. Ve Zlínském kraji jsem se narodila a pracovala pro Centrum na podporu integrace cizinců a Masarykovu univerzitu (MU zajišťovala výuku azylantů ve Zlínském kraji). V Jihomoravském kraji nyní žiji a pracuji pro jazykové školy a AUČCJ. Vím, jak fungují kurzy češtiny pro cizince, jací studenti kurzy navštěvují a proč do kurzů přicházejí, proto jsem se zaměřila zejména na tuto oblast.

Chci také porovnat poslední statistické údaje ČSÚ z roku 2011 se současnými statistikami MV a zjistit, zdali je počet cizinců na území Zlínského kraje nižší nebo vyšší, jestli zde stále žijí nejvíce národnosti ze Slovenska, Vietnamu a Ukrajiny, nebo se situace změnila.

7.1 Zlínský kraj – pohlaví, počet cizinců v jednotlivých okresech v roce 2014 (MV), porovnání se statistikou z roku 2011 (ČSÚ)

Podle údajů **Ministerstva vnitra** k 30. 6. 2014 žilo ve **Zlínském kraji 8058** cizinců, více mužů (57%) než žen (43%). Cizinci ve Zlínském kraji pocházeli zejména ze **Slovenska, Ukrajiny, Vietnamu, Polska, Mongolska a Ruské federace**.

Nejvíce cizinců z Vietnamu a Mongolska žije v okrese Zlín, jde o dlouhodobější trend, protože sem cizinci přicházejí za prací zejména do továren, restaurací a obchodů⁷⁷.

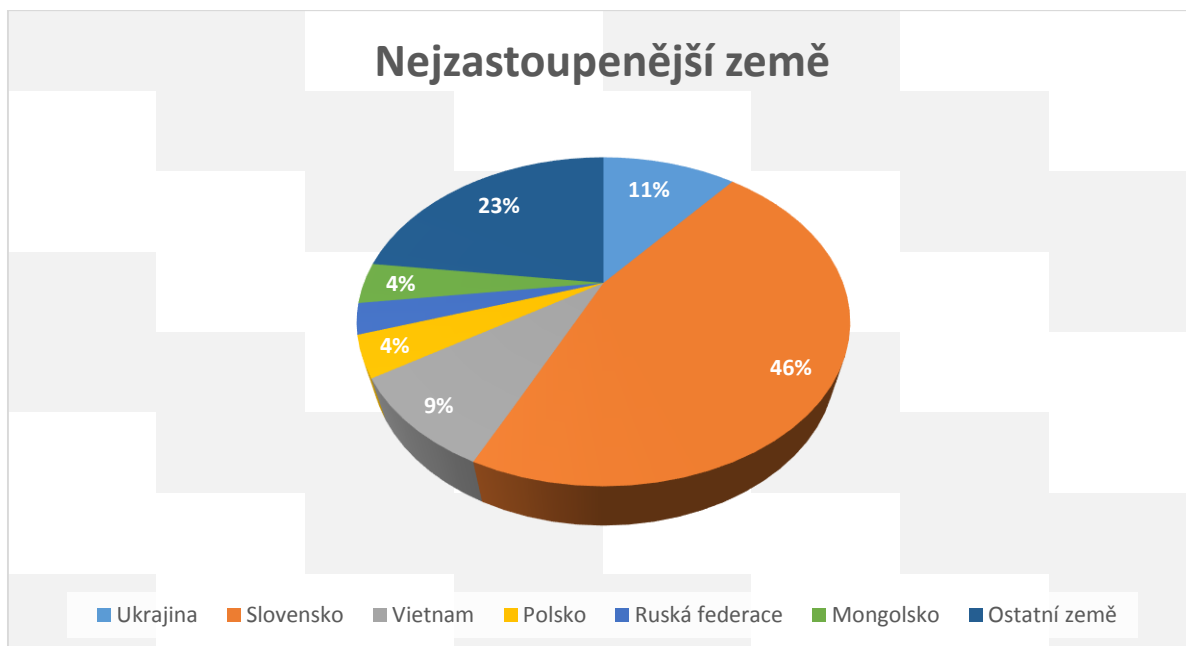
okres	Kroměříž	Uherské Hradiště	Vsetín	Zlín	Zlínský kraj
muži	579	1296	861	1853	4589
ženy	511	957	640	1361	3469
celkem	1090	2253	1501	3214	8058

Tabulka 5 Cizinci ve Zlínském kraji – pohlaví a počet v jednotlivých okresech

okres	Kroměříž	Uherské Hradiště	Vsetín	Zlín	Zlínský kraj
Ukrajina	187	207	168	351	913
Slovensko	377	1184	695	1430	3686
Vietnam	185	189	111	237	722
Polsko	51	50	120	105	326
Ruská federace	46	47	21	113	227
Mongolsko	15	16	17	239	287
celkem					6161

Tabulka 6 Zlínský kraj – nejzastoupenější země

⁷⁷ Cizinci z Mongolska pracují zejména ve firmě Gazi, s.r.o., šijí zde boty. Vietnamci se zaměřují na prodej rychlého občerstvení a oblečení.

graf 5

7.1.1 Srovnání dat ČSÚ z roku 2011 a MV 2014

Počet cizinců ve **Zlínském kraji** v roce **2014** vzrostl o **0,6%**, stejně jako v roce 2011 zde žilo více mužů než žen. Klesl počet Ukrajinců⁷⁸, Vietnamců i Rusů, počet Poláků byl téměř stejný, zvýšil se počet Slováků.

	Cizinci celkem	z toho						
		ženy	občané zemí EU	státní občanství				
				Ukrajina	Slovensko	Vietnam	Polsko	Rusko
Zlínský kraj	8 009	3 386	4 541	1 037	3 355	841	325	244
okres								
Kroměříž	1 207			290	340	239	48	53
Uherské Hradiště	2 188			208	1 131	173	54	53
Vsetín	1 380			160	635	88	124	19
Zlín	3 234			379	1 249	341	99	119

Tabulka 7 Zlínský kraj 2011 (ČSÚ)⁷⁹

⁷⁸ Počet Ukrajinců klesl výrazně, celkem o 12%, je to pochopitelné vzhledem k situaci na Ukrajině (Články iDNES - Ukrajina. *IDNES* [online]. 2014, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://hledej.idnes.cz/clanky.aspx?q=ukrajina>).

⁷⁹ Statistika platná k 31. 12. 2011, dostupný na stránkách ČSÚ (Cizinci podle okresů. In: *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?&cislotab=OBY17010PU_OK.13&kapitola_id=743&str=tabdetail.jsp&v oa=tabulka

7.1.2 Výuka češtiny pro cizince ve Zlínském kraji

Ve Zlínském kraji se výukou češtiny pro cizince zabývá převážně **Centrum na podporu integrace cizinců (dále CPIC)**. Vyučuje se také na **Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně⁸⁰** (kurzy probíhají pod Fakultou logistiky a krizového řízení v Uherském Hradišti), některé jazykové školy zajišťují ve Zlínském kraji zkoušku⁸¹ z českého jazyka na úrovni A1 – Gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Zlín, Soukromé gymnázium, střední odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky (Kunovice), Integrovaná střední škola - Centrum odborné přípravy a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky (Valašské Meziříčí). Výuku češtiny pro cizince však výhradně pokrývá CPIC.

7.1.3 Kurzy češtiny pro cizince v CPIC ve Zlínském kraji

CPIC bylo ve Zlínském kraji otevřeno v roce **2009**. Zajišťuje služby cizincům, kteří mají trvalý nebo dlouhodobý⁸² pobyt na území České republiky a zároveň pocházejí z nečlenských zemí Evropské unie (třetích zemí). Služby zahrnují **kurzy češtiny pro cizince, sociokulturní kurzy, sociální a právní poradenství, vzdělávací akce**. Cizincům je k dispozici také **internetové pracoviště a knihovna**. Služby jsou poskytovány zdarma, centra jsou spolufinancována z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.⁸³

Centra na podporu integrace cizinců spadají pod **Správu uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky (dále SUZ)**. Nacházejí se Jihočeském, Karlovarském, Libereckém, Moravskoslezském, Olomouckém, Pardubickém, Plzeňském, Zlínském kraji a v kraji Vysočina. SUZ je provozovatelem přijímacích, pobytových a integračních azylových středisek. Poskytuje ubytovací, stravovací, psychologické, sociální, vzdělávací a poradenské

---

⁸⁰Jazykové kurzy. *Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně* [online]. 2006, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/chci-studovat/jazykove-kurzy>.

⁸¹Trvalý pobyt: Kde lze vykonat zkoušku. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=mista-kde-lze-vykonat-zkousku&hl=cs_CZ

⁸²Dlouhodobý a krátkodobý pobyt je zahrnutý pod přechodným pobytem. Krátkodobý pobyt by měl trvat do 3 měsíců, při pobytu nad 90 dní již mluvíme o dlouhodobém pobytu. Po 5 letech dlouhodobého pobytu může cizinec získat trvalý pobyt, po dalších 5 letech může žádat o občanství (Dlouhodobý (přechodný) pobyt. *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2009, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://cizinci.poradna-prava.cz/cizinci-3ti-zemi/dlouhodoby-pobyt.html>).

⁸³Centra na podporu integrace cizinců: Zlínský kraj. *Integrační centra* [online]. 2009, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.integracnicentra.cz/ZlinskyKraj/ZK.aspx>

služby. Zajišťuje však i volnočasové aktivity. Od roku 2009 začalo poskytovat služby v CPIC.⁸⁴

CPIC zpočátku nabízelo **nízkoprahové** kurzy českého jazyka a **intenzivní** kurzy českého jazyka pro cizince.

Nízkoprahové kurzy⁸⁵ byly otevřeny pro každého cizince bez povinnosti předchozího přihlášení, nebyla povinná docházka. Probíraly se v nich základní konverzační situace a daná slovní zásoba.

V intenzivních kurzech měli studenti již rezervované místo a kontrolovala se jejich docházka. Intenzivní kurzy byly rozděleny do tří bloků, každý z nich trval 40 vyučovacích hodin. Na konci každého bloku byl motivační pohovor prověřující znalosti studentů. Po absolvování každého bloku získali studenti osvědčení o absolvování kurzu. Na konci intenzivního kurzu (120 hodin) měli být studenti schopni složit zkoušku A1⁸⁶, která je potřebná k udělení trvalého pobytu na území České republiky.

V současné době nabízí CPIC kurzy základní, intenzivní (obsahově stejné jako nízkoprahové a intenzivní) a specializované (kurzy pro rodiče s dětmi). Vyučuje se ve Zlíně, Vsetíně, Uherském Hradišti a Valašském Meziříčí. Dříve kurzy probíhaly také v Kroměříži a Otrokovicích.

V CPIC jsem vyučovala v letech 2009–2011. Studenti docházející do kurzů byli převážně z Vietnamu a Mongolska (Asie). Vyučovala jsem však i studenty ze Srí Lanky, Indie, Číny (Asie), Beninu, Tuniska (Afrika), zastoupeny byly také USA, Guatemala, Kuba, Portoriko (Amerika) a Ukrajina (Evropa).

Studenti v kurzech pracovali v nejrůznějších profesích, mnoho z nich šilo boty ve firmě GASI, s.r.o., jiní vařili a prodávali v restauraci či rychlém občerstvení, byli zde také prodavači oděvů, učitelé, studenti univerzity, ženy v domácnosti vdané za české manžele.

Profese studentů v rodné zemi se často velmi lišila od toho, co dělali v České republice. Mnoho z nich bylo proto velmi motivováno ke studiu, aby ve svém pracovním životě mohli zastávat profesi odpovídající jejich vzdělání. Důležitou motivací bylo také složení zkoušky A1 z českého jazyka potřebné pro udělení trvalého pobytu (zejména pro studenty z Vietnamu a Mongolska).

---

⁸⁴ Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR. *SUZ* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://suz.cz/o-nas/o-nas/>

⁸⁵ Viz kapitola 2.2 Odborná terminologie.

⁸⁶ Viz kapitola 5.3 Zkouška z českého jazyka A1 dle SERRJ.

7.2 Jihomoravský kraj – pohlaví, počet cizinců v jednotlivých okresech v roce 2014 (MV), porovnání se statistikou z roku 2011 (ČSÚ)

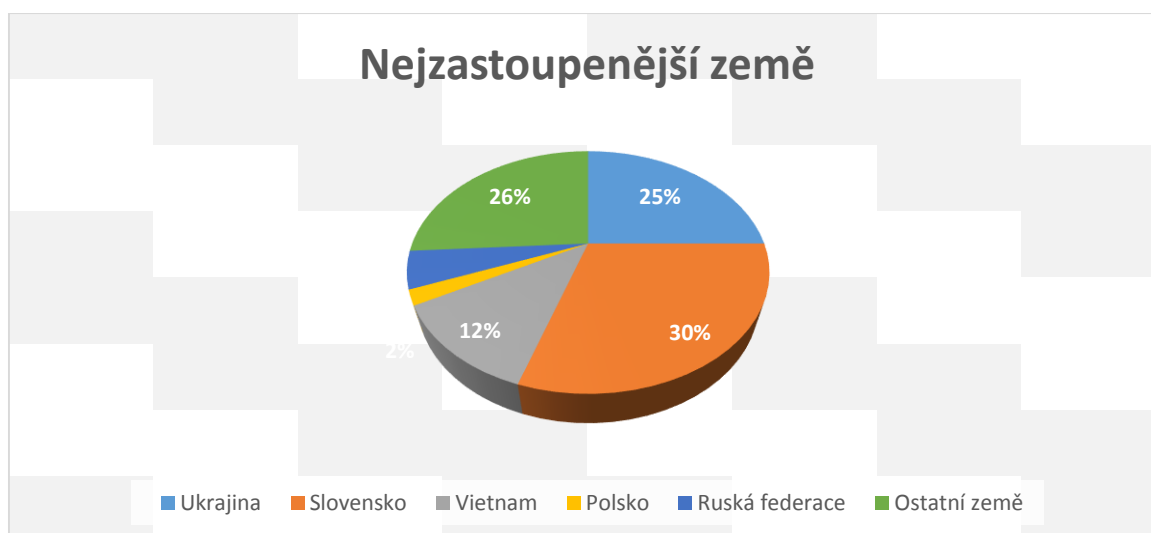
V Jihomoravském kraji pobývalo v roce 2014 podle údajů **Ministerstva vnitra**⁸⁷ **38 206** cizinců, stejně jako ve Zlínském kraji zde žilo více mužů (**58%**). Nejzastoupenější zemí bylo **Slovensko**, následovala **Ukrajina**, **Vietnam**, **Ruská federace** a **Polsko**.

okres	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo	Jihomoravský kraj
muži	1117	13569	2738	1277	1107	859	1403	22070
ženy	1008	9639	1984	1017	868	651	969	16136
celkem	2125	23208	4722	2294	1975	1510	2372	38206

Tabulka 8 Cizinci v Jihomoravském kraji – pohlaví a počet v jednotlivých okresech

okres	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo	Jihomoravský kraj
Ukrajina	435	6106	1560	391	176	538	233	9439
Slovensko	547	4714	1298	939	1107	2334	443	11382
Vietnam	112	2757	408	321	237	142	631	4608
Polsko	53	459	103	43	40	24	61	783
Ruská federace	60	1369	127	31	37	30	73	1727
celkem								27939

Tabulka 9 Jihomoravský kraj – nejzastoupenější země

graf 6

⁸⁷ Počet cizinců legálně žijících na území ČR k 30. 6. 2014.

7.2.1 Srovnání dat ČSÚ z roku 2011 a MV 2014

V roce 2014 se v **Jihomoravském kraji** zvýšil počet cizinců o **4,8%**, stejně jako v roce 2011 zde žilo více mužů než žen. Klesl počet Ukrajinců⁸⁸ a Vietnamců, zvýšil se počet Slováků, Poláků a cizinců z Ruské federace.

		Cizinci celkem	z toho						
			ženy	občané zemí EU	státní občanství				
					Ukrajina	Slovensko	Vietnam	Polsko	Rusko
Jihomoravský kraj		36 386	14 565	12 712	11 598	7 821	4 684	729	1 110
okres	Blansko	2 051			503	499	114	53	37
	Brno-město	21 435			7 609	3 613	2 838	418	761
	Brno-venkov	5 030			2 113	1 105	469	93	122
	Břeclav	2 142			408	843	286	38	30
	Hodonín	1 866			178	1 010	234	41	43
	Vyškov	1 453			560	381	121	22	30
	Znojmo	2 409			227	370	622	64	87

Tabulka 10 Jihomoravský kraj 2011 (ČSÚ)⁸⁹

7.2.2 Výuka češtiny pro cizince v Jihomoravském kraji

V Jihomoravském kraji je čeština pro cizince velmi žádaná. Výuka probíhá na mnoha institucích⁹⁰ - na univerzitách, v jazykových školách, neziskových organizacích nebo formou soukromých lekcí. Každá instituce se zaměřuje na specifický okruh studentů.

Jazykové školy zajišťují zejména skupinové a individuální kurzy češtiny pro cizince, firemní výuku a spolupracují také s univerzitami (některé fakulty však mají své interní nebo externí zaměstnance).

Výuku cizinců z třetích zemí, imigrantů a azylantů poskytuje zejména **Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců⁹¹, Sdružení občanů zabývajících**

⁸⁸ Počet Ukrajinců klesl výrazně, celkem o 12%, je to pochopitelné vzhledem k situaci na Ukrajině (Články iDNES - Ukrajina. *iDNES* [online]. 2014, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://hledej.idnes.cz/clanky.aspx?q=ukrajina>).

⁸⁹ Statistika platná k 31. 12. 2011, dostupný na stránkách ČSÚ (Cizinci podle okresů. In: *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?cislotab=OBY17010PU_OK.2&kapitola_id=743&voa=tabulka&go_zobraz=1&verze=0&cas_3_16=20111231

⁹⁰ Definice: Instituce. *Varianty* [online]. 2008, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://varianty.cz/index.php?id=20&notion=13>

⁹¹ Kurzy českého jazyka. *Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.cizincijmk.cz/Folders/367-1-Kurzy.aspx>

se migranty (dále SOZE)⁹² a Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUCČJ)⁹³.

Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců je spolufinancováno z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Zajišťuje informační centrum s knihovnou, poradenství (právní a sociální), kurzy (socio-kulturní orientace, českého jazyka, počítačové), vzdělávací aktivity a akce pro cizince, asistenci při kontaktu s úřady a pomoc v nouzi. Snaží se usnadnit začlenění cizinců do české společnosti. Češtinu pro cizince vyučuje jak v kurzech pro dospělé, tak i pro děti. Zajišťují bezplatné kurzy pro studenty z třetích zemí (mimo EU), kteří mají povolení k pobytu v České republice. Výuka probíhá v Brně, Blansku a Hodoníně.⁹⁴ Partnerem ve výuce je SOZE.

SOZE je nevládní nezisková organizace. Pomáhá uprchlíkům a dalším cizincům přicházejícím do České republiky. Poskytuje bezplatné právní, sociální a psychologické poradenství. Realizuje volnočasové a vzdělávací programy a sociálně-právní asistenci dlouhodobě usazeným cizincům a uznaným azylantům⁹⁵. Organizuje přednášky, výstavy, semináře a národní kulturní večery. Podílí se na práci odborných komisí, vypracovává odborné studie a expertízy.

SOZE vzniklo **1990** s prvním přílivem uprchlíků do Československa, v roce 1992 bylo oficiálně zaregistrováno Ministerstvem vnitra. Sídlo SOZE se nachází v Brně, poradci však poskytují asistenci i mimo Brno, ve všech azylových zařízeních na území Moravy a Slezska. Provozuje Azylový dům v Brně. Zvýšenou péči poskytuje osamoceným ženám, nezletilým dětem bez doprovodu, nemocným nebo osobám se zdravotním postižením. V roce 2005 otevřelo Olomouckou kancelář SOZE⁹⁶.

V oblasti češtiny pro cizince SOZE organizuje bezplatné kurzy češtiny a doučování dětí. Výuce češtiny se věnují od roku 1992, od roku 2002 jsou výhradním poskytovatelem úvodních kurzů češtiny v rámci státního integračního programu. SOZE také vytvořilo na zakázku MŠMT

---

⁹² Čeština pro cizince. *Sdružení občanů zabývajících se emigranty* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.soze.cz/?page_id=8

⁹³ Viz kapitola 4 Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka.

⁹⁴ Centrum pro cizince Brno. *Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.cizincijmk.cz/>

⁹⁵ O nás. *Sdružení občanů zabývajících se emigranty* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.soze.cz/?page_id=2

⁹⁶ O nás. *Sdružení občanů zabývajících se emigranty* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.soze.cz/?page_id=2

v letech 2005–2007 novou koncepcí a metodikou úvodních kurzů pro azylanty včetně výukových materiálů⁹⁷. Učebnice se nazývají *Čeština pro cizince a azylanty*, mají úroveň A1-B2⁹⁸.

Kurzy češtiny pro cizince nabízí i **Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU⁹⁹)**. Výuku však ve většině případů zajišťuje SOZE.

V Jihomoravském kraji se věnuje výuce češtiny pro cizince množství jazykových škol, některé se jí věnují vedle výuky dalších jazyků, jiné se na ni přímo zaměřují a nabízí množství kurzů i akcí pro cizince. Mezi jazykovými školami je třeba zmínit jazykové centrum **Correct**, jazykové školy **Pelikán a Jazykovou školu Brno¹⁰⁰**, **Study Czech, Top Language Centre, Brno English Centre, Berlitz, Next Languages** ad.

Čeština se vyučuje i na univerzitách – na **Masarykově univerzitě (MU), Vysokém učení technickém v Brně (VUT), Mendelově univerzitě** ad. Na **Filozofické fakultě** MU se nachází **Kabinet češtiny pro cizince**. Byl založen v roce 1993 a navazuje na tradici Letní školy slovanských studií. Nabízí kurzy češtiny (krátkodobé i dlouhodobé), Letní školu slovanských (bohemistických) studií (intenzivní měsíční kurz), intenzivní a didaktické kurzy¹⁰¹. Kurzy organizují i jiné fakulty MU. Jako příklad mohu uvést **Přírodovědeckou fakultu** MU, která organizuje čtyřsemestrální kurzy češtiny pro cizince. Podzimní semestr je zakončen zápočtem, v jarním semestru skládají studenti zkoušku¹⁰². Vyučovala jsem také intenzivní kurzy češtiny pro cizince pro studenty programu Erasmus **Mendlovy univerzity v Brně**.

V Jihomoravském kraji mohou cizinci složit zkoušku z českého jazyka v Brně na **Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, Jazykové škole s právem státní**

---

⁹⁷ Čeština pro cizince. *Sdružení občanů zabývajících se emigranty* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.soze.cz/?page_id=8

⁹⁸ Učebnice se používají hlavně v kurzech SOZE, v současné době se od jejich použití však spíše upouští. Úroveň A1 a A2 zpracovala Marie Hádková, úroveň B1 zpracovali Jana Bischofová a Milan Hrdlička, úroveň B2 Ana Adamovičová, Jana Bischofová, Marie Hádková, Jiří Hasil a Milan Hrdlička. Ke každé učebnici je také vytvořena cvičebnice. V seznamu literatury uvádím citaci první učebnice Čeština pro cizince a azylanty: Učebnice A1, vlastním ještě učebnici A2 a B1, avšak ty neobsahují základní informace, které jsou třeba k vytvoření bibliografické citace (rok a místo vydání, ISBN), proto je zmiňuji pouze v textu. Na cvičebnice A1, A2, B1 a učebnice B2 je možné se podívat na Čeština pro cizince a azylanty. In: *Iniciativa Společenství Equal: Boj s diskriminací a nerovností na trhu práce* [online]. 2008 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.equalcr.cz/clanek.php?lg=1&id=1412>.

⁹⁹ *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.opu.cz/>

¹⁰⁰ Jazyková škola Pelikán a Jazyková škola Brno jsou jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, jsou rovněž místem, kde se konají oficiální zkoušky (například A1 potřebná k udělení trvalého pobytu).

¹⁰¹ Kabinet češtiny pro cizince: Kurzy. In: *Kabinet češtiny pro cizince: FF MU* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/kabcest/indexcz.php>

¹⁰² Kurzy na Přírodovědecké fakultě MU jsem vyučovala v období 2011–2014. Jednalo se o skupinové kurzy studentů ze všech koutů světa.

jazykové zkoušky PELIKÁN, na Masarykově univerzitě v Kabinetu češtiny pro cizince a na Gymnáziu a Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky v Břeclavi¹⁰³.

---

¹⁰³ Trvalý pobyt: Kde lze vykonat zkoušku. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=mista-kde-lze-vykonat-zkousku&hl=cs_CZ

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala výukou češtiny pro cizince. Snažila jsem se postihnout a popsat tematické okruhy, které jsem si vymezila v úvodu práce. Vycházela jsem z množství odborných knih, studií, didaktik i slovníků, užívala jsem nejrůznější dostupné prameny a internetové zdroje o dané tematice. Chtěla jsem ji popsat v celé její šíři a pestrosti, přiblížit ji co největšímu okruhu čtenářů. Pro větší jasnost a srozumitelnost jsem často využívala poznámkového aparátu k vysvětlení pojmů nebo popsání praktických příkladů. K práci přikládám také odkazy a přílohy, které mnou popsanou problematiku doplňují a rozšiřují.

Český jazyk jsem popsala v rámci indoevropské jazykové rodiny a zařadila ho mezi slovanské jazyky. Zahrnula jsem základní terminologický popis termínů - čeština jako cizí jazyk, čeština pro rodilé mluvčí, čeština pro cizince, čeština jako druhý jazyk, mateřský jazyk a mediační jazyk. Hluběji jsem se zamyslela nad využitím mediačního jazyka a podložila příklady z praxe.

Protože se čeština neužívá a nevyučuje pouze v českém prostředí, považovala jsem za důležité zmínit i enklávy českého jazyka a výuku češtiny v zahraničí, která se týká nejen krajanů, ale i univerzitních studií obyvatel dané země.

Důležitou součástí práce byl popis metod a přístupů k výuce jazyků. Ve stručnosti jsem zmínila historii tvorby metodologií a blíže popsala komunikační metodu, která je v současné době dominantní a preferovaná při výuce cizích jazyků.

Při popisu cizinců na území České republiky jsem definovala základní pojmy jako azylant, uprchlík, imigrant a snažila se postihnout druhy pobytů. Pracovala jsem s prameny Českého statistického úřadu (ČSÚ) a Ministerstva vnitra České republiky (MVČR). ČSÚ měl informace o cizincích s legálním přechodným a dlouhodobým pobytem z let 2011 (kraje) a 2012 (celá ČR) a na stránkách MVČR byly nejnovější přehledy počtů pohlaví a národností cizinců v České republice z června 2014. Informace jsem porovnála a vytvořila přehledné tabulky a grafy. Následně jsem se zaměřila podrobněji na Zlínský a Jihomoravský kraj, ve kterých jsem v předchozích letech působila.

Popsala jsem nejdůležitější organizaci zabývající se výukou češtiny pro cizince - Asociaci učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ). Uvedla jsem ji kvůli její jedinečnosti a celorepublikové působnosti. V rámci Zlínského a Jihomoravského kraje jsem zmínila nejdůležitější instituce zabývající se výukou. Pro Zlínský kraj je to zejména Centrum na podporu integrace cizinců (CPIC) a pro Jihomoravský kraj jsou to významné instituce

Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců, Sdružení občanů zabývajících se migranty (SOZE) a Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUCČJ).

Věřím, že má práce bude přínosná pro všechny čtenáře. Je využitelná jako přehledný popis aktuální situace v oblasti češtiny pro cizince a legálně pobývajících cizinců na území České republiky. Může pomoci učitelům k orientaci v problematice jazykových zkoušek, zejména k odpovědím na často kladené dotazy ohledně zkoušky A1 nutné k udělení trvalého pobytu - kdy studenti musí a naopak nejsou povinni ji vykonat. Podrobný popis zkoušky A1 s odkazem na jednotlivé prameny může usnadnit pomoc s přípravou na zkoušku. Začínající učitelé azylantů jistě ocení přehled základních pojmů jako mezinárodní, dočasná a doplňková ochrana a přehled zákonů.

Prameny a literatura

Primární literatura

ERHART, Adolf. *Indoevropské jazyky: srovnávací fonologie a morfologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1982, 260 s.

ERHART, Adolf. *Základy jazykovědy: vysokoškolská učebnice pro studijící filoz. fak. stud. oboru český jazyk a literatura*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 198 s. ISBN 80-04-24612-5.

HÁDKOVÁ, Marie. *Čeština z druhé strany, aneb, Čeština v roli jazyka nemateřského*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: [Univerzita J.E. Purkyně, Pedagogická fakulta], 2010, 234 s. ISBN 978-80-7414-242-0.

HENDRICH, Josef. *Didaktika cizích jazyků: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty filozofických a pedagogických fakult studijního oboru 76-12-8 Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 498 s.

HJELMSLEV, Louis. *Jazyk*. 1. vyd. Praha: Academia, 1971, 145 s., bar. il.

HRDLÍČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010, 245 s. ISBN 978-80-7043-867-1.

CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků na přelomu staletí: (metadidaktika, humanizace, alternativní metody, počítače)*. 1. vyd. Rudná u Prahy: Editpress, 2001, 196 s. ISBN 80-238-7482-9.

CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků: úvod do vědního oboru*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2013, 209 s. ISBN 978-80-200-2274-5.

JANÍKOVÁ, Věra. *Autonomní učení a lexikální strategie při osvojování cizích jazyků:*

teoretická východiska, doporučení pro praxi, styly a strategie učení, lexikální strategie v teorii a výzkumu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 210 s. ISBN 978-80-210-4433-3.

JANÍKOVÁ, Věra. *Učíme se učit cizí jazyky.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 161 s. ISBN 978-80-210-4620-7.

JANÍKOVÁ, Věra. *Výuka cizích jazyků.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 200 s. ISBN 978-80-247-3512-2.

LOJOVÁ, Gabriela a Kateřina VLČKOVÁ. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 231 s. ISBN 978-80-7367-876-0.

NEUHOFF, Antje, Helena NEUMANNOVÁ a Irena VLČKOVÁ. *Web 2.0 ve výuce jazyků: ukázky zaměřené na dovednosti.* 1. vyd. Liberec: TU v Liberci, 2012, 120 s. ISBN 978-80-7372-887-8.

Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ). Praha: Akropolis ve spolupráci s Asociací učitelů češtiny jako cizího jazyka, 2005-. 1x ročně.

ŠINDELÁŘOVÁ, Jaromíra. *Čeština jako cizí jazyk v evropském kontextu.* Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2008, 177 s. ISBN 978-80-7414-089-1.

VLČKOVÁ, Kateřina. *Strategie učení cizímu jazyku: výsledky výzkumu používání strategií a jejich efektivity na gymnáziích.* Brno: Paido, 2007, 217 s. ISBN 978-80-7315-155-3.

VODIČKOVÁ, Kateřina. *Čeština jako cizí jazyk.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 75 s. ISBN 978-80-244-3356-1.

Sekundární literatura

COMRIE, Bernard, Stephen MATTHEWS a Maria POLINSKY. *Atlas jazyků: vznik a vývoj jazyků napříč celým světem*. Vyd. 1. V Praze: Metafora, 2007, 224 s. ISBN 978-80-7359-129-8.

BRETON, Roland. *Atlas jazyků světa: soužití v křehké rovnováze*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007, 79 s. ISBN 978-80-00-01883-6.

ČERNÝ, Jiří. *Dějiny lingvistiky*. 1. soubor. vyd. Olomouc: Votobia, 1996, 517 s. ISBN 80-85885-96-4.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, 604 s. ISBN 80-7106484-x.

Učebnice a další texty zaměřené na praktickou výuku cizího jazyka a přípravu na zkoušky

ANDRÁŠOVÁ, Hana a Alena PODEPŘELOVÁ. *Na cestě za češtinou: inspirativní náměty pro učitele češtiny jako cizího jazyka*. 1. vyd. Praha: Klett, 2008, 183 s. ISBN 978-80-7397-004-8.

BUTTNER, Amy. *100 aktivit, her a učebních strategií ve výuce cizích jazyků: praktické návody, jak zpříjemnit výuku studentům i sobě*. 1. vyd. Brno: Edika, 2013, 167 s. ISBN 978-80-266-0203-3.

CVEJNOVÁ, Jitka. *Připravte se s námi na zkoušku z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR*. Vyd. 1. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2011, 140 s. ISBN 978-80-86856-71-1.

HÁDKOVÁ, Marie. *Čeština pro cizince a azylanty: učebnice A1*. 2. opr. vyd. Praha: SOZE, Sdružení občanů zabývajících se emigranty, 2005, 160 s.

HRUBÁ, Jitka. *Čeština pro děti cizinců: metodika výuky českého jazyka dětí z minoritních skupin*. Brno: MSD, 2004, 65 s. ISBN 80-86633-15-2.

Elektronické zdroje

AZYL, MIGRACE A INTEGRACE: Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Centra na podporu integrace cizinců: Zlínský kraj. *Integrační centra* [online]. 2009, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.integracnicentra.cz/ZlinskyKraj/ZK.aspx>

Centrum pro cizince Brno. *Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.cizincijmk.cz/>

Certifikovaná zkouška z češtiny pro cizince: Úroveň A1 podle SERR. In: *Ústav jazykové a odborné přípravy* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://ujop.cuni.cz/upload/stories/vtc/CCE-A1_modelova_varianta_2012.pdf

Cizinci: Počet cizinců. In: *Český statistický úřad* [online]. 2012, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

Cizinci podle okresů. In: *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?&cislatab=OBY17010PU_OK.13&kapitola_id=743&str=tabdetail.jsp&voa=tabulka

Česká škola bez hranic. In: *Česká centra* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-09-02]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/veda-a-vzdelavani/vyuka-cestiny/>

Čeština pro cizince. *Sdružení občanů zabývajících se emigranty* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.soze.cz/?page_id=8

Čeština pro cizince a azylanty. In: *Iniciativa Společenství Equal: Boj s diskriminací a nerovností na trhu práce* [online]. 2008 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.equalcr.cz/clanek.php?lg=1&id=1412>

Definice: Instituce. *Varianty* [online]. 2008, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://varianty.cz/index.php?id=20&notion=13>

Dlouhodobý (přechodný) pobyt. *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2009, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://cizinci.poradna-prava.cz/cizinci-3ti-zemi/dlouhodoby-pobyt.html>

Dotační program MŠMT 2013. In: *AUČCJ: Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka* [online]. 2013, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.auccj.cz/2013/09/dotacni-program-msmt-2013/>

ECKERTOVÁ, Eva. Češi v Texase: moravské komunity a nářečí náhrobních nápisů. In: *Naše řeč* [online]. 1998, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7420>

Informace: Informace k novému zákonu o státním občanství ČR. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2013, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>

Informace pro cizince: Úplné znění zákona o pobytu cizinců na území ČR. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-informace-pro-cizince.aspx>

Inovace vzdělávání v oboru čeština jako druhý jazyk. In: *AUČCJ: Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka* [online]. 2011, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.auccj.cz/2011/09/inovace-vzdelavani-v-oboru-cestina-jako-druhy-jazyk/>

Interaktivní modelová zkouška. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/?p=zkouska-nanecisto&hl=cs_CZ

Jazykové kurzy. *Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně* [online]. 2006, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/chci-studovat/jazykove-kurzy>

Kabinet češtiny pro cizince: Kurzy. In: *Kabinet češtiny pro cizince: FF MU* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/kabcest/indexcz.php>

Krajanský vzdělávací program. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/krajansky-vzdelavaci-program>

KUPSA, Michal. České vesnice v rumunském Banátu. In: *Michal Kupsa alias "Kapsa"* [online]. 2012, 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.michalkupsa.cz/blog/ceske-vesnice-v-rumunskem-banatu-32.html>

Kurzy českého jazyka. *Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.cizincijmk.cz/Folders/367-1-Kurzy.aspx>

ORLOVA, Natalia a Jana PAVLÍKOVÁ. *Navigátor: průvodce didaktikou cizích jazyků*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2013, 91 s. ISBN 978-80-7414-665-7.

Nový zákon o získávání českého státního občanství: hlavní změny. In: *Migraceonline* [online]. 2013, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/novy-zakon-o-ziskavani-ceskeho-statniho-obcanstvi-bezplatne-poradenstvi-v-poradne-pro-obcanstvi>

O nás. *Sdružení občanů zabývajících se emigranty* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://www.soze.cz/?page_id=2

Občanství: Informace o zkoušce z českého jazyka. In: *Čeština pro cizince* [online]. 2014, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=informace-o-zkousce-2&hl=cs_CZ

Organizace pro pomoc uprchlíkům [online]. [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.opu.cz/>

Podoba zkoušky z českého jazyka pro účely získání trvalého pobytu.

In: *Migraceonline* [online]. 2009, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/podoba-zkousky-z-ceskeho-jazyka-pro-ucely-ziskani-trvaleho-pobytu>

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (krajané,lektori). *DZS* [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z:<http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/>

SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC PRO JAZYKY. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2014, 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR. *SUZ* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://suz.cz/o-nas/o-nas/>

STATISTIKY: Cizinci s povoleným pobytem. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Tabulka druhů pobytů cizinců v České republice. In: *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: na <http://cizinci.poradna-prava.cz/tabulka-pobytu.html>

TOMAN, Luděk. Rodopisné stránky. [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.toman.estranky.cz/>

Trvalý pobyt: Kde lze vykonat zkoušku. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=mista-kde-lze-vykonat-zkousku&hl=cs_CZ

Trvalý pobyt: Povolení k trvalému pobytu. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=povoleni-k-trvalemu-pobytu&hl=cs_CZ

Trvalý pobyt: Úvodní informace. *Čeština pro cizince* [online]. 2014 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://trvaly-pobyt.cestina-pro-cizince.cz/?p=uvodni-informace>

UICČR. Ukrajinci: Ukrajinská iniciativa v ČR. [online]. 2014 [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: http://www.ukrajinci.cz/cs/ukrajina/detail/cesi-na-ukrajine_1/

Seznam zkratek

ad. – a další

AUČCJ – Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka

CPIC – Centrum na podporu integrace cizinců

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DZS – Dům zahraniční spolupráce

EU – Evropská unie

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MV – Ministerstvo vnitra

MU – Masarykova univerzita

např. – například

OPU – Organizace pro pomoc uprchlíkům

SERRJ – Společný evropský referenční rámec pro jazyky

SOZE – Sdružení občanů zabývajících se migranty

SUZ – Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra

VUT – Vysoké učení technické

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Jarmila Majdová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Obor:	Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Speciální pedagogika pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy
Vedoucí práce:	Mgr. Miloš Mlčoch, Ph. D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Výuka češtiny pro cizince
Název v angličtině:	Teaching the Czech language for foreigners
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá výukou češtiny pro cizince a metodikou výuky cizích jazyků. Popisuje zkoušku A1 potřebnou k udělení trvalého pobytu cizinců v České republice, mapuje jejich počty. Podrobněji se věnuje Zlínskému a Jihomoravskému kraji, kde popisuje instituce vyučující češtinu pro cizince. Cílem práce je komplexně zmapovat problematiku výuky češtiny pro cizince a cizinců v České republice.
Klíčová slova:	Čeština pro cizince, čeština jako cizí jazyk, čeština jako druhý jazyk, čeština pro rodilé mluvčí, mateřský jazyk, lingvodidaktika, přístupy a metody výuky, komunikační metoda, Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka, přechodný a trvalý pobyt, azylant, uprchlík, migrace, imigrant, jazykové zkoušky.
Anotace v angličtině:	The aim of this Bachelor Thesis is to widely describe teaching the Czech language for foreigners. It describes foreign language teaching methodology and it shows A1 exam which is necessary to pass when you need permanent residence in Czech Republic. It includes statistics about the number of foreigners in Czech Republic. The Thesis is also focused on Zlin Region and South Moravian Region and institutes teaching Czech language for foreigners.
Klíčová slova v angličtině:	Czech for foreigners, Czech as a foreign language, Czech as a second language, Czech for native speakers, mother tongue, language teaching methodology, approaches

	and methodes of language teaching, communicative language teaching, Association of Czech language for foreigners, temprary and permanent residence, refugee, migrant, language exams.
Přílohy:	CD
Jazyk práce:	český